

**SALDUS RAJONA
PAMPĀĻU PAGASTA
TERITORIJAS PLĀNOJUMS**

**TERITORIJAS IZMANTOŠANAS UN
APBŪVES NOTEIKUMI**

2. pielikums

**VENTAS UN ŠĶĒRVEĻA IELEJAS
DABAS LIEGUMA
DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNS**

Pampāļu pagasta padome

2005

SATURS**KOPSAVILKUMS 4****1. TERITORIJAS RAKSTUROJUMS 6**

1.1. VISPĀRĪGAS ZIŅAS	6
1.1.1. Dabas lieguma "Ventas un Šķerveļa ieleja" robežu apraksts	7
1.1.2. Robežu apraksts ģeoloģiskajiem un ģeomorfoloģiskajiem dabas pieminekļiem Ventas un Šķerveļa ielejas lieguma teritorijā.....	8
1.2. KLIMATS, ĢEOLOĢIJA, AUGSNES	15
1.2.1. Klimats	15
1.2.2. Ģeoloģija un ģeomorfoloģija	15
1.2.4. Hidroloģija.....	20
1.3. BIOTOPI, FLORA UN FAUNA, AINAVA	21
1.3.1. Biotopi un veģetācija	21
1.3.2. Flora un fauna.....	30
1.3.3. Ainava	31
1.4. ZEMES LIETOJUMS, IEDZĪVOTĀJI, INFRASTRUKTŪRA, TŪRISMS	38
1.4.1. Pašreizējais zemes lietojums un to ietekmējošas saimnieciskas darbības.....	38
1.4.2. Iedzīvotāji.....	39
1.4.3. Infrastruktūra	40
1.4.4. Tūrisms.....	41
1.5. INSTITUCIONĀLIE ASPEKTI	45
1.5.1. Teritorijas pārvalde un tās apsaimniekotāji	45
1.5.2. Teritorijai saistošie normatīvie dokumenti	45
1.5.3. Būtiski vēsturiski fakti.....	47
1.5.4. Teritorijas dabas aizsardzības vēsture	48

2. LIEGUMA TERITORIJAS PAMATVĒRTĪBAS, TO IETEKMĒJOŠIE FAKTORI UN PROBLĒMAS 48

2.1. DABAS LIEGUMA PAMATVĒRTĪBAS	48
----------------------------------	----

2.2. LIEGUMA TERITORIJU IETEKMĒJOŠIE FAKTORI UN PROBLĒMAS	49
3. DABAS LIEGUMA APSAIMNIEKOŠANAS MĒRĶI	50
4. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI	51
4.1. DABAS LIEGUMA TERITORIJAS ROBEŽU OPTIMIZĀCIJA	51
4.2. DABAS LIEGUMA PĀRVALDES UN APSAIMNIEKOŠANAS SISTĒMAS IZVEIDOŠANA UN TERITORIJAS APZĪMĒŠANA	53
4.3. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI DAŽĀDĀS LIEGUMA TERITORIJAS DAĻĀS	57
4.4. IETEIKUMI TURPMĀKIEM PASĀKUMIEM DABAS AIZSARDZĪBAI UN TERITORIJAS ATTĪSTĪBAI	64
4.5. VIDES KVALITĀTES UZLABOSANAI IZMANTOJAMIE FINANSU AVOTI	65
5. PLANA ISTENOSANA UN ATJAUNOSANA	73
IZMANTOTIE AVOTI	74

PIELIKUMI

I KARTOGRĀFISKAIS MATERIĀLS

II DABAS LIEGUMA "VENTAS UN ŠĶERVEĻA IELEJAS" INDIVIDUĀLO AIZSARDZĪBAS UN IZMANTOŠNAS NOTEIKUMU PROJEKTS

II ZEMES ĪPAŠUMU SARAKSTS

KOPSAVILKUMS

Dabas lieguma "Ventas un Šķerveļa ieleja" dabas aizsardzības plāna uzdevums atbilstoši LR likumam "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" (no 02.03.1993.) ir saskaņot dabas aizsardzības, dabas resursu izmantošanas, reģiona attīstības u.c. intereses, nodrošinot teritorijas vērtības saglabāšanu un tās izveidošanas mērķu sasniegšanu.

Dabas lieguma aizsardzības plāns ir izstrādāts 5 gadu laika periodam (2002. – 2007.)

Dabas liegums "Ventas un Šķerveļa ieleja" atrodas Kuldīgas rajona Skrundas lauku teritorijā, Nīkrāces pagastā un Saldus rajona Pampāļu pagastā. Tā platība ir pēc VZD 2001. gada novembra datiem ir 1379 ha.

Dabas liegumā sastopami Ventas ielejas nogulumiežu atsegumi. Izcilākie objekti ir Ventas ielejas atsegumi starp Šķerveļa un Lētižas ietekām. Upju ielejas ir bagātas ar daudziem ģeoloģiskiem un ģeomorfoloģiskiem objektiem – Ātrās klintis un Gobdziņu klintis Ventas krastā, Šķerveļa dolomīta atsegumi, Šķerveļa akmens¹ u.c. Lētižas krastā ir izteiktākā juras perioda brūnogļu iegula Latvijā. Upes ir straujas un tek pa dziļi izgrauztām un platām gravām, tām ir liels kritums (lielākais Šķervelim 5,1 m uz 1 km).

Lieguma teritorijā ir mazpārveidotas, dabiskas ainavas. Upēm gleznaini krasti, augāju veido jaukto mežu flora. Upju ielejās konstatētas daudzas retu un aizsargājamo augu atradnes (dziedniecības cietsēkles, melnējošās

¹ Pēc nozares pārskata "Derīgie izrakteņi. Nozares pārskats rajona plānojuma izstrādāšanai". VARAM, 1999.g.

Papildus sniegti ieteikumi tālākiem pasākumiem dabas aizsardzībā un teritorijas attīstībā. Šie ieteikumi ir rekomendējoši turpmākas izpētes veikšanai.

1. TERITORIJAS RAKSTUROJUMS

1.1. Vispārīgas ziņas

Nosaukums:	Ventas un Šķerveļa ieleja
Platība (Ha):	1379 ha ²
Aizsardzībā kopš:	1957.gada (1977.,1987.g)
Kategorija:	Dabas liegums
Patreizējais aizsardzību nosakošais likumdošanas akts:	MK noteikumi Nr. 212 – “Noteikumi par dabas liegumiem” (apstiprināti 1999.gada 15.jūnijā)

Dabas liegums “Ventas un Šķerveļa ieleja” atrodas Kuldīgas rajona Skrundas lauku teritorijā, Nīkrāces pagastā un Saldus rajona Pampāļu pagastā. Tā platība ir pēc VZD 2001. gada novembra datiem ir 1379 ha.

Dabas liegumā sastopami Ventas ielejas nogulumiežu atsegumi. Izcilākie objekti ir Ventas ielejas atsegumi starp Šķerveļa un Lētižas ietekām. Upju ielejas ir bagātas ar daudziem ģeoloģiskiem un ģeomorfoloģiskiem objektiem – Ātrās klintis un Gobdziņu klintis Ventas krastā, Šķerveļa dolomīta atsegumi, Šķerveļa akmens³ u.c. Lētižas krastā ir izteiktākā juras perioda brūnogļu iegula Latvijā. Upes ir straujas un tek pa dziļi izgrauztām un platām gravām, tām ir liels kritums (lielākais Šķerveļim 5,1 m uz 1 km).

Lieguma teritorijā ir mazpārveidotas, dabiskas ainavas. Upēm gleznaini krasti, augāju veido jaukto mežu flora. Upju ielejās konstatētas daudzas retu un aizsargājamo augu atradnes (dziedniecības cietsēkles, melnējošās dedestiņas, vīru dzegužpuķes, platlapu bezgales, meža bumbiere u.c. Latvijas Sarkanajā grāmatā ierakstītie augi).

Lieguma teritorijā un tā tuvākajā apkārtnē ir vairāki kultūrvēsturiskas nozīmes objekti un arheoloģiskie pieminekļi – Dzeldas un Šķerveļa satekā atrodas Vormsātes pilskalns, Šķerveļa krastā pie bij. Upeniekiem Nīkrāces jeb Upenieku pilskalns, Ventas krastā Lēnu baznīca, Lēnu muiža un Lēnas senkapi, Imalas kreisajā krastā Imulu jeb Lēnu pilskalns.

Ventas un Šķerveļa upju ieleju posms Nīkrāces ciema un Skrundas pilsētciemata robežās 953 ha platībā 1987.gadā ar Latvijas Ministru Padomes lēmumu tika apstiprināts par aizsargājamo komplekso dabas liegumu (organizēšanas gadi 1957., 1977.). Dabas liegumam ir zinātniska, izglītojoša un kultūrvēsturiska nozīme, teritorijai ir lieliski priekšnoteikumi tūrisma attīstībai.

² Pēc VZD datiem uz 2001. gada novembri. Līdz šim avotos minētā platība ir ievērojami atšķirīga

³ Pēc nozares pārskata “Derīgie izrakteņi. Nozares pārskats rajona plānojuma izstrādāšanai”. VARAM, 1999.g.

1.1.1. Dabas lieguma "Ventas un Šķerveļa ieleja" robežu apraksts ⁴

Kuldīgas rajons. Kuldīgas virsmežniecība

Skrundas lauku teritorija. Grāveru mežniecība

- 1 – 2: No Ventas uz ziemeļaustrumiem pa zemnieku saimniecības "Stari" austrumu robežu līdz ceļam Stari - Lēpnieki
- 2 – 3: Uz dienvidaustrumiem pa ceļu Stari - Lēpnieki līdz zemnieku saimniecības "Vanagi" ziemeļrietumu stūrim
- 3 – 4: Uz dienvidiem pa zemnieku saimniecību "Ketleri" un "Saulessēta" saimniecības "Vanagi" ziemeļrietumu stūrim meža 112.kvartāla austrumu stūrim
- 4 – 5: Uz rietumiem, dienvidiem un austrumiem pa valsts meža 112.kvartāla robežu līdz zemnieku saimniecībai "Paišas"
- 5 – 6: Uz dienvidaustrumiem pa zemnieku saimniecības "Paišas" austrumu robežu līdz kvartālstīgai 115/117
- 6 – 7: Uz dienvidiem un austrumiem pa 117.kvartāla rietumu robežu līdz zemnieku saimniecībai "Vecplieņi"
- 7 – 8: Uz dienvidrietumiem pa zemnieku saimniecības "Vecplieņi" ziemeļu robežu līdz ceļam Paišas-Ventascelš
- Saldus rajons
Pampāļu pagasts
- 8 – 9: Uz dienvidaustrumiem pa ceļu Paišas -Ventascelš līdz Pampāļu pagasta robežai
- 9 – 10: Uz dienvidiem un rietumiem pa Ventascelšu, tālāk, apliecot saimniecības "Jaunplieņi" robežu, līdz kvartālstīgai 144/145
- 10 – 11: Uz dienvidiem pa kvartālstīgu 144/145 līdz valsts meža robežai
- 11 – 12: Uz rietumiem pa valsts meža robežu līdz Ventai (sakrīt ar Saldus un Kuldīgas rajona robežu)
- Kuldīgas rajons
Nīkrāces pagasts. Rudbāržu mežniecība
- 12 – 13: Uz ziemeļiem pa Ventu līdz saimniecības "Kalna Ventnieki" ziemeļaustrumu stūrim
- 13 – 14: Uz ziemeļrietumiem pa saimniecības "Kalna Ventnieki" ziemeļu robežu līdz ceļam Nīgrande –Skrunda
- 14 – 15: Uz ziemeļaustrumiem pa ceļu Nīgrande -Skrundas līdz Lētīžas upei
- 15 – 16: Uz ziemeļaustrumiem pa Lētīžas upi līdz saimniecības "Sudmaļi" 1.kvartāla

16.nogabala robežai

- 16 – 17: Uz rietumiem pa saimniecības "Sudmaļi" meža dienvidu robežu līdz ceļam Nīgrande –Skrunda
- 17 – 18: Uz dienvidrietumiem pa saimniecības "Sudmaļi" robežu līdz zemnieku saimniecības "Sili" austrumu stūrim
- 18 – 19: Uz ziemeļiem pa zemnieku saimniecības "Sili" austrumu robežu līdz zemnieku saimniecības "Medulāji" robežai, tālāk uz dienvidiem un ziemeļiem pa šīs saimniecības austrumu un rietumu robežu līdz kvartālstīgai 170/174
- 19 – 20: Uz dienvidrietumiem pa kvartālstīgu 174/170 un 173/169 līdz 173.kvartāla rietumu stūrim
- 20 – 21: Uz dienvidiem, rietumiem un ziemeļiem, apliecot 169.kvartālu, līdz Šķerveļa upei

⁴ pēc Ministru kabineta noteikumiem par dabas liegumiem nr.212., 15.06.1999., 90. Pielikumu. Robežu apraksts vairākos punktos nesakrīt ar shēmu; valsts mežu kvartālu numerācija ir mainījusies.

- 21 – 22:** Uz dienvidiem pa Šķerveļa upi līdz saimniecības "Melderi" mājai
22 – 23: Uz dienvidrietumiem pa dambi līdz zemnieku saimniecības "Tiltiņi" austrumu robežai, tālāk uz ziemeļrietumiem pa zemnieku saimniecības "Melderi" rietumu un ziemeļu robežu līdz Dzeldas upei
23 – 24: Uz rietumiem pa Dzeldas upi līdz 166.kvartāla rietumu stūrim
24 – 25: Uz ziemeļaustrumiem pa 166., 167. un 168.kvartāla ziemeļrietumu robežu līdz kvartālstīgai 164/168
25 – 26: Uz ziemeļaustrumiem pa kvartālstīgu 164/168 līdz kvartālstīgai 165/168
26 – 27: Uz ziemeļrietumiem pa kvartālstīgu 164/165 un 163/165 līdz kvartālstīgai 161/165
27 – 28: Uz ziemeļrietumiem un austrumiem, apliecot 161.kvartālu, līdz ceļam Nīgrande -Skrunda
28 – 29: Uz ziemeļaustrumiem pa šo ceļu līdz kvartālstīgai 159/161
29 – 30: Uz austrumiem pa kvartālstīgu 159/161 un 159/162 līdz valsts meža austrumu robežai
30 – 31: Uz ziemeļaustrumiem pa 159. un 158.kvartāla austrumu malu līdz ceļam Varkaļi -Lēnu dzirnavas
31 – 32: Uz ziemeļrietumiem pa šo ceļu līdz ceļu krustojumam pie Lēnu dzirnavām
32 – 33: Uz ziemeļaustrumiem pa saimniecības "Dravnieki" ziemeļu robežu līdz strautam, tālāk pa strautu līdz tā ietekai Ventā
33 – 1: Uz ziemeļiem pa Ventu līdz sākumpunktam

1.1.2. Robežu apraksts ģeoloģiskajiem un ģeomorfoloģiskajiem dabas pieminekļiem Ventas un Šķerveļa ielejas lieguma teritorijā

Ventas un Šķerveļa kompleksā lieguma teritorijā atrodas vairāki aizsargājami ģeoloģiskie un ģeomorfoloģiskie objekti. Latvijas Republikas Ministru kabineta noteikumos Nr.175 "Noteikumi par aizsargājamiem ģeoloģiskajiem un ģeomorfoloģiskajiem dabas pieminekļiem" Ventas un Šķerveļa kompleksā lieguma teritorijā noteikti sekojoši objekti un to robežas ⁵:

⁵ pēc Ministru kabineta noteikumiem par aizsargājamiem ģeoloģiskajiem un ģeomorfoloģiskajiem dabas pieminekļiem nr.175., 17.04.2001.

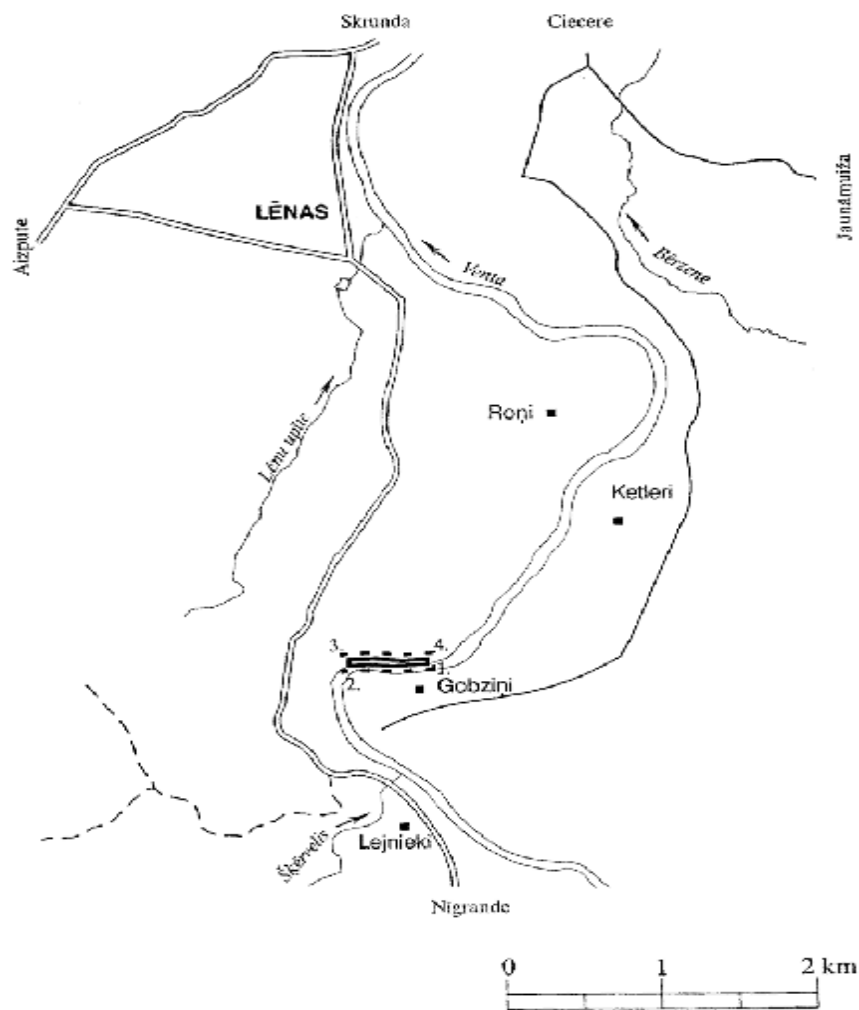
Ģeoloģiskā un ģeomorfoloģiskā dabas pieminekļa “Ātraiskalns” robežu apraksts

Kuldīgas rajons. Nīkrāces pagasts

Rudbāržu mežniecības 162.kvartāls

1. 1-2 No punkta Ventas kreisajā krastā (ūdens līmenī) uz saimniecības “Varkaļi” un Rudbāržu mežniecības 162.kvartāla robežas uz rietumiem (pret straumi) pa Ventas vasaras ūdens līmeņa malu (600 m)
2. 2-3 Uz ziemeļiem pa Ventas kreisā krasta nogāzi uz augšu līdz krasta krotei un 25 m no tās
3. 3-4 600 m uz austrumiem (pa straumi) gar Ventas kreisā krasta krotas malu (25 m attālumā) līdz saimniecības “Varkaļi” robežai
4. 4-1 Uz dienvidaustrumiem pa saimniecības “Varkaļi” un Rudbāržu mežniecības robežu (pa krasta nogāzi uz leju) līdz sākumpunktam

Ģeoloģiskā un ģeomorfoloģiskā dabas pieminekļa
“Ātraiskalns”
shēma

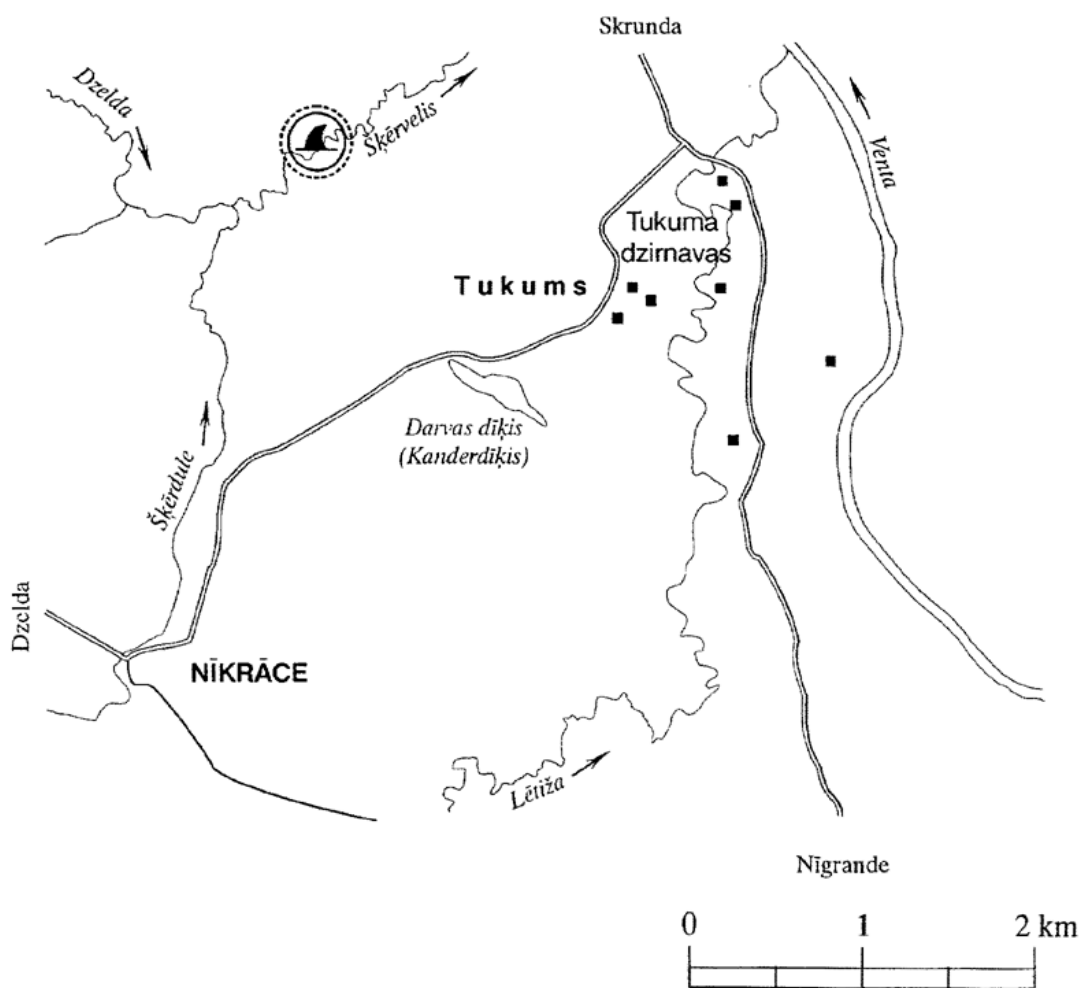

Ģeoloģiskā un ģeomorfoloģiskā dabas pieminekļa “Šķerveļa akmens” robežu apraksts

Kuldīgas rajons. Nīkrāces pagasts
Saimniecības “Jaunsprosti” meža zeme

1. Atrodas aptuveni 800 m lejpus Dzeldas ietekas Šķervelī, 100 m no tā kreisā krasta, mežā, Vormsātes pilskalna piekāvē

Ģeoloģiskā un ģeomorfoloģiskā dabas pieminekļa “Šķerveļa akmens” shēma

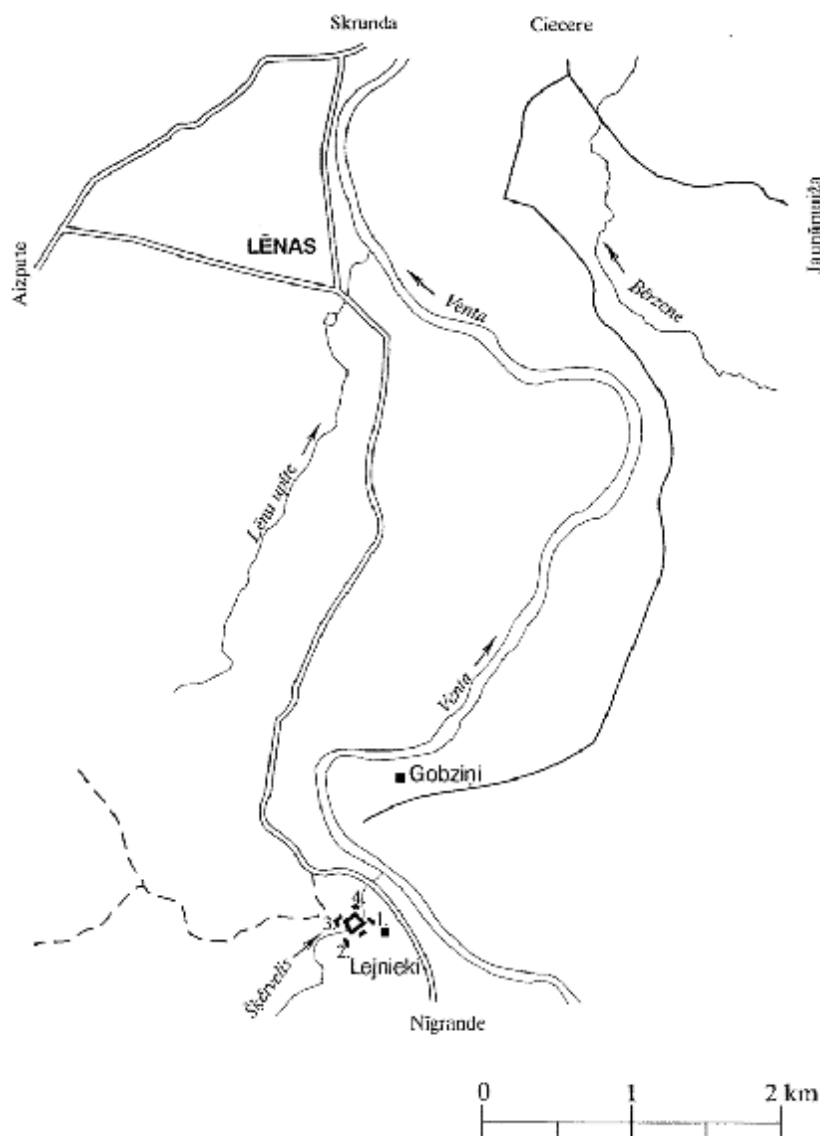
Ģeoloģiskā un ģeomorfoloģiskā dabas pieminekļa “Šķerveļa lejteces dolomīta atsegums” robežu apraksts

Kuldīgas rajons. Nīkrāces pagasts

Saimniecība “Lejnietki” (4/27)

1. 1-2 No punkta Šķerveļa upes labajā krastā 300 m augšpus ietekas Ventā uz austrumiem pa labā krasta nogāzi uz augšu līdz stāvkrasta augšējai malai un vēl 30 m aiz tās
2. 2-3 220 m uz dienvidiem, dienvidrietumiem (pret straumi) 30 m atstatumā gar krasta krotas malu līdz grāvim
3. 3-4 Uz ziemeļrietumiem pa krasta nogāzi uz leju līdz ūdens līmenim
4. 4-1 Uz ziemeļiem, ziemeļaustrumiem pa straumi līdz sākumpunktam (aptuveni 80 m)

Ģeoloģiskā un ģeomorfoloģiskā dabas pieminekļa
“Šķerveļa lejteces dolomīta atsegums”
shēma

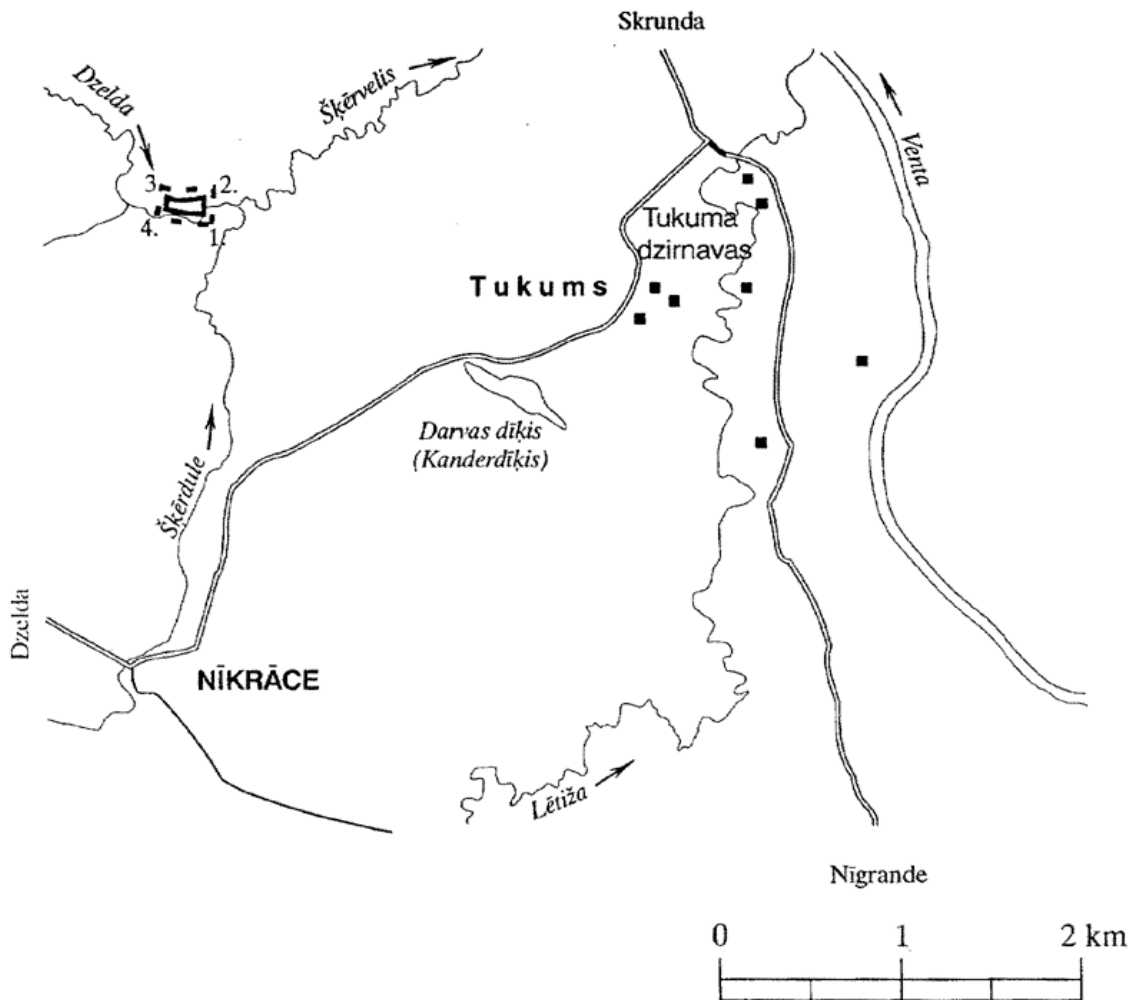
Ģeoloģiskā un ģeomorfoloģiskā dabas pieminekļa “Zoslēnu atsegumi” robežu apraksts

Kuldīgas rajons. Nīkrāces pagasts

Rudbāržu mežniecība

1.	1-2	No punkta Dzeldas upes kreisajā krastā 150 m augšpus ietekas Šķervelī 100 m uz ziemeļiem augšup pa nogāzi
2.	2-3	250 m uz rietumiem gar nogāzes augšējo malu
3.	3-4	Uz dienvidiem lejup pa nogāzi līdz Dzeldas kreisajam krastam
4.	4-1	250 m uz austrumiem līdz sākumpunktam

Ģeoloģiskā un ģeomorfoloģiskā dabas pieminekļa
“Zoslēnu atsegumi”
shēma

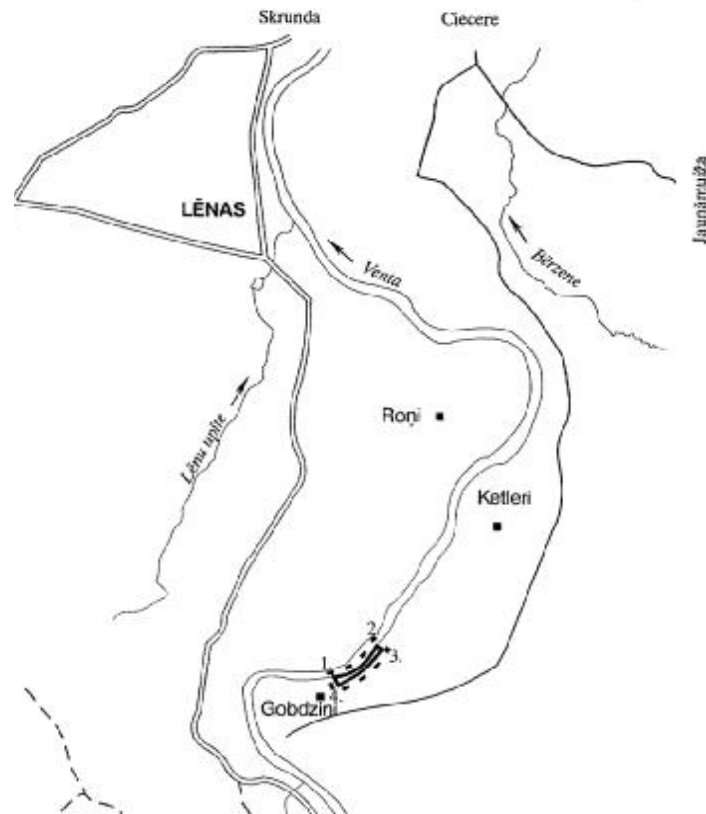
Ģeoloģiskā un ģeomorfoloģiskā dabas pieminekļa “Gobdziņu klintis” robežu apraksts

Kuldīgas rajons. Skrundas lauku teritorija

Saimniecības “Kārļa Gobdziņi”, “Ventmalieši”

1. 1-2 No punkta Ventas labajā krastā (aptuveni 150 m lejpus Gobdziņu mājām) uz saimniecības “Kārļa Gobdziņi” robežas pa straumi uz leju 400 m pa Ventas labā krasta vasaras ūdens līmeņa malu
2. 2-3 50 m uz dienvidaustrumiem pa krasta nogāzi uz augšu līdz krasta krotei
3. 3-4 400 m uz dienvidrietumiem (pret straumi) gar krasta krotas malu (30 m attālumā no tās) līdz saimniecību “Kārļa Gobdziņi” un “Gobdziņi” robežai
4. 4-1 Uz ziemeļiem pa labā krasta nogāzi uz leju pa saimniecību “Kārļa Gobdziņi” un “Gobdziņi” robežu līdz sākumpunktam

Ģeoloģiskā un ģeomorfoloģiskā dabas pieminekļa
“Gobdziņu klintis”
shēma

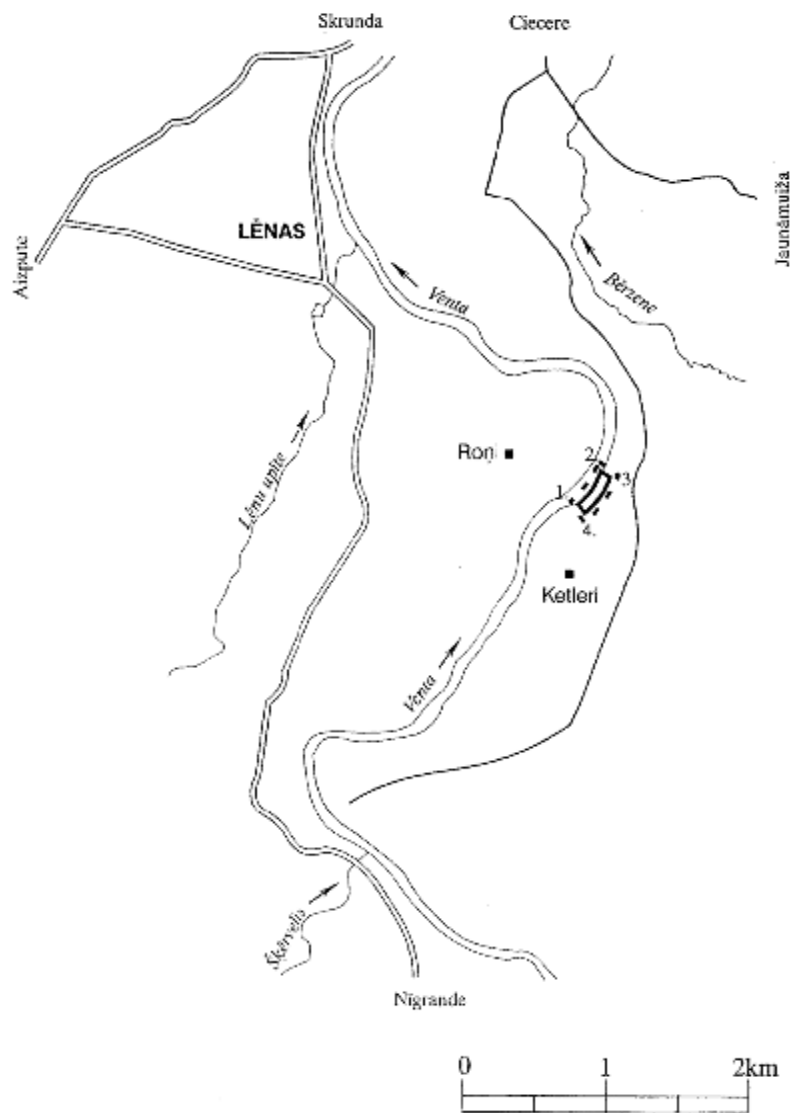

Ģeoloģiskā un ģeomorfoloģiskā dabas pieminekļa “Ketleru atsegums” robežu apraksts

**Kuldīgas rajons. Skrundas lauku teritorija
Saimniecības “Ketleri”, “Lēpnieki”**

1. 1-2 No punkta Ventas labā krasta vasaras ūdens līmeņa malā (150 m augšpus saimniecību “Ketleri” un “Lēpnieki” robežas) 280 m uz ziemeļaustrumiem pa Ventas labā krasta vasaras ūdens līmeņa malu (pa straumi uz leju)
2. 2-3 Uz austrumiem pa Ventas labā krasta nogāzi uz augšu līdz tīruma malai
3. 3-4 Uz dienvidiem, dienvidrietumiem (pret straumi) gar krasta kroti aptuveni 350 m līdz tīruma ziemeļu galam
4. 4-1 Uz ziemeļrietumiem pa labā krasta nogāzi uz leju līdz sākumpunktam

Ģeoloģiskā un ģeomorfoloģiskā dabas pieminekļa
“Ketleru atsegums”
shēma

1.2. Klimats, ģeoloģija, augsnes

1.2.1. Klimats

Kuldīgas rajons ietilpst Kurzemes augstieņu klimatiskajā rajonā. Ventas un Šķerveļa ielejas klimats kopumā atbilst klimatiskajam rajonam raksturīgajam – ziemas gaisa temperatūras $-3,0 - 4,0$ ° C, vasaras gaisa temperatūras $16,5 - 17,0$ ° C, gada vidējā temperatūra $5,9 - 6,2$ ° C. Paaugstināts nokrišņu daudzums $650 - 700$ mm gadā. (Ventas ielejā $600 - 650$ mm)⁶.

Ventas ielejā klimatiskie apstākļi nedaudz atšķiras no apkārtējām teritorijām. Ventas ūdens, augsnes un krastu ekspozīcija veido apstākļus, kas nosaka te atšķirīgas dienas un nakts temperatūras, lielāku relatīvo gaisa mitrumu, pastiprinātus ziemeļu un dienvidu virziena vējus izteiktos, bezmežu upju ieleju posmos.

Dabas lieguma teritorija atrodas pārejas joslā no Rietumkursas augstienes mēreni siltā uz Austrumkursas augstienes mēreni vēso agroklmatisko apakšrajonu. Teritorijai raksturīgs mēreni kontinentāls un vidēji mitrs klimats. Svarīgākie agroklmatiskie rādītāji: bezsala perioda ilgums 140 dienas; sniega sega ziemā ir nepastāvīga, noturīga sniega sega sāk veidoties decembra beigās vai janvāra sākumā; sniega segas biezums $10 - 15$ cm. Pēdējās pavasara salnas sastopamas aprīļa beigās. Savukārt, pirmās rudens salnas sākas jau oktobra beigās.

Lieguma teritorijai raksturīga neliela un vidēja lokālo klimatu kontrastainība. Teritorijā klimata kontrastainību ietekmē upju ieleju elementi, nogāžu relatīvais augstums. Ventas kreisā krasta pieteku ielejās naktīs saplūst aukstais gaiss, samazinās bezsala periods⁷.

1.2.2. Ģeoloģija un ģeomorfoloģija

Ventas un Šķerveļa ielejas dabas liegums atrodas Kursas zemienes dabas rajonā – Pieventas līdzenuma D daļā. Zemes virsa lieguma teritorijā ir samērā līdzena, vietām lēzeni viļņota. Pacēlumu relatīvais augstums reti pārsniedz 3 m. Līdzenuma absolūtais augstums teritorijas D daļā - $50 - 60$ metri v.j.l., Z daļā – $30 - 40$ metri v.j.l. Saposmots reljefs izveidojies pie Ventas pietekām, kuras lejtecē plūst pa dziļi izgrauztām gravām. Vislielākās augstuma atšķirības vērojamas gar Šķerveli – lieguma teritorijā augštecē absolūtais augstums ir ~ 80 m, lejtecē 40 m. Ventas ielejas dziļums sasniedz $25 - 30$ m. Upes nogāzes stāvas, vietām kraujveidīgas, terasētas, pārklātas ar smiltīm. Kraujās nereti atsedzas devona ieži. Ielejas dibenu aizpilda smilts un smilšainas grants nogulumi.

Pamatiežu virsu lieguma teritorijas Z daļā veido augšdevona Famenas stāva Šķerveļa svītas ieži – dolomīti, māli, smilšakmeņi, aleirolīti. Lieguma teritorijas D daļā Ventas kreisajā krastā atsedzas vidusjuras Keloveja stāva ieži – smilšakmeņi, smilts, aleirolīti, merģeļi, dažviet brūnoglū starpslāņi, bet Ventas labajā krastā apakškarbona Turnē stāva Lētižas svīta – dolomīti, māli,

⁶ pēc enciklopēdijas “Latvijas daba”, 4.sējums;

⁷ pēc nepublicētā materiāla “Kuldīgas rajona klimatisko apstākļu raksturojums”

aleirolīti, smilšakmeņi, konglomerāti. Lieguma teritorijas pašos D augšperma Kazaņas stāva ieži – kaļķakmeņi, oolītiskie dolomīti⁸. Pamatieži atsedzas Ventas un tās pieteku krastos un gultnēs. Ventas gultnē dolomīti un smilšakmens veido daudzas krāces. No Šķerveļa ietekas līdz Kuldīgai Ventas krastos ir karbona un devona dolomīti (Gobdziņu klintis, Ātraiskalns u.c.). Ventas un Šķerveļa ielejas posmā atsegumos bieži sastopami zilzaļo aļģu onkolītu sakopojumi, karbonāta konkrēcijas, stromatolītu garoziņas un lēcas. Dolomīti parasti ir kramoti (krama daudzums līdz 90%)⁹. Nogulumu biezums atsegumos 1,5 – 6 m. Pamatiežus klāj plāna pārsvarā pēdējā apledošanas nogulumu sega, ko vietām pārsedz purva un aluviālie nogulumu. Ledāju nogulumu biezums gar Ventas labo krastu ir līdz 10 m, citur 10 – 20 m.

Dabas lieguma “Ventas un Šķerveļa ieleja” teritorijā ir vairāki ģeoloģiskie dabas pieminekļi:

4. **Lēpenieku (Ketleru) atsegums** – atrodas Ventas labajā krastā. Aizsargājamā ģeoloģiskā objekta platība 1,0 ha, aizsardzībā kopš 1977. gada. Ketleru atsegums ir augšdevona Famenas stāva Ketleru svītas stratotips. Kraujas apakšējā daļā atsedzas slīpslāņoti smilšakmeņi ar konglomerātu starpkārtām, kas satur daudz fosilo zivju atlieku (galvenokārt zvīņu). Atseguma augšdaļu veido dolomītmerģeļi, aleirolīti un māli¹⁰.
5. **Gobdziņu klintis** – atrodas Ventas labajā krastā. Aizsargājamā ģeoloģiskā objekta platība 1,0 ha, aizsardzībā kopš 1977. gada. Krauju veido gaiši apakškarbona Šķerveļa svītas smilšakmeņi un masīvi dolomīti. Klintis ir arī ala – Gobdziņu ala. (otra garākā ala Kurzemē – 26 m, no alas izplūst avots)¹¹. Atsegums ir 20 m augsts un 400 m garš.
6. **Ātrais kalns** (Ātrās klintis, Straujais kalns) – atsegums atrodas Ventas kreisajā krastā. Aizsargājamā ģeoloģiskā objekta platība 1,0 ha, aizsardzībā kopš 1977. gada. Apakškarbona Šķerveļa svītas stratotipa atsegums. Atsegums vairāku simtu metru garumā izveidojušas uz dolomīta un smilšakmens slāņa robežas.
7. **Šķerveļa dolomīta atsegums** – krauja atrodas Šķerveļa kreisajā krastā ~ 300 m no ietekas Ventā. Aizsargājamā ģeoloģiskā objekta platība 0,2 ha, aizsardzībā kopš 1977. gada. Dolomīta atsegumu veido augšdevona Famenas stāva Šķerveļa svītas Nīkrāces rindas stratotips. Atseguma augstums ~ 6 m. Atsedzas zaļganpelēki, kavernozi smilšakmensveida un kvarcītveida dolomīti ar šūnainu tekstūru. Tajos ir sīkgraudaina dolomīt-smilšakmens starpkārtas ar primitīvu aļģu pazīmēm un dzeltenpelēku, stipri pārkramotu dolomītu starpkārtas ar onkolītiem un stromatolītiem¹².
8. **Šķerveļa akmens** – atrodas Dzeldas un Šķerveļa upstarpā netālu no to satekas, 100 m no Šķerveļa krasta mežā, Vormsātes pilskalna piekāvē. Aizsargājams ģeoloģisks objekts kopš 1957. gada. Akmens maksimālais augstums lejaspusē 2,9 m, garums 5,1 m, platums 4,6 m, apkārtmērs

⁸ pēc enciklopēdijas “Latvijas daba”, 6. sējuma; ģeoloģiskās kartes.

⁹ pēc enciklopēdijas “Latvijas daba”, 6. sējums.

¹⁰ pēc enciklopēdijas “Latvijas daba”, 2. sējums.

¹¹ pēc enciklopēdijas “Latvijas daba”, 2. sējums.

¹² pēc enciklopēdijas “Latvijas daba”, 5. sējums.

15,5 m, virszemes tilpums 18 m³. Akmenim ir neregulāra forma, tas ieaudzis papardēs, avenājos, krūmos.

9. **Zoslēnu atsegumi** – atrodas Nīkrāces pagastā Dzeldas kreisajā krastā augšpus ietekai Šķervelī. Aizsargājamā ģeoloģiskā objekta platība 1,0 ha, aizsardzībā kopš 1977.gada. Vidusjuras Kelovejas stāva smilšu atsegumi Dzeldas 3 upes līkumos, kur tā piekļaujas krastam. Augstākais atsegums pazīstams kā Zoslēnu rags (14 m). Atsegumos smiltis ir slīpslāņotas, baltas, retāk dzeltenīgas vai pelēcīgas, tām raksturīga pret dēdēšanu izturīga minerālu asociācija – dominē kvarcs, daudz rūdu minerāli, cirkona, turmalīna u.c. Smiltis ir nelielas brūnogļu lēcas un māla oļi, līdz 10 cm biezas ogļaina māla un aleirolīta starpkārtas, retumis arī sulfīdu konkrēcijas. Slīpslāņojums liecina, ka smilšu veidošanās laikā straumes plūdušas no ZZR¹³.
10. **Ventasmuižas atsegums** – atrodas Skrundas lauku teritorijā Ventas labajā krastā iepretī Ventasmuižai. Aizsargājamā ģeoloģiskā objekta platība 0,25 ha, aizsardzībā kopš 1977.gada. Augstā kraujā atsegti apakškarbona Lētižas svītas zaļgani un dzeltenīgi pelēki, smalkgraudaini nogulumu, vietām māla atsegumi¹⁴.

Ārpus lieguma teritorijas atrodas Latvijas visraksturīgākās juras brūnogļu iegulas - **Lētižas brūnogļu atsegums**. Atsegums atrodas Lētižas gultnē un labajā krastā. Atseguma platība 0,1 ha, aizsardzībā kopš 1957.gada kā vienīgais augšjuras brūnogļu atsegums. Atsegumam ir zinātniska un izglītojoša nozīme.

¹³ pēc enciklopēdijas “Latvijas daba”, 6.sējums.

¹⁴ pēc enciklopēdijas “Latvijas daba”, 6.sējums;

1. attēls. Ātrās klintis

2. attēls. Gobdziņu klintis

3. attēls Šķerveļa dolomīta atsegums

1.2.3. Augšņu raksturojums

Dabas liegums "Ventas un Šķerveļa ieleja" atrodas Kursas zemienes DR daļā. Teritorijā dominē viļņots līdzenums. Lieguma teritorijas lielākajā daļā ir velēnu podzolaugšnes. Kursas zemienē augsnes cilmiežus veido limnoglaciālie nogulumi – smilts un māli. Smilts un māla nogulumi, kā arī saposmotais reljefs upju ielejās, noteikuši, ka šajā teritorijā izveidojušies meža masīvi uz tipiskā podzola, velēnu podzolētām glejotām un gleja augsnēm. Lieguma teritorijas lielākajā daļā augsnes cilmieži veido smilts, mālsmilts un smilšmāls, Ventas labajā krastā arī māls. Dažādie augsnes cilmieži nosaka atšķirīgus biotopus.

Ventas ielejas nogāze ir izteikti stāva, un to veido karbona un devona dolomīta atsegumi.

1.2.4. Hidroloģija

Ventas un Šķerveļa ielejas dabas lieguma teritorijas upes pieder A apakšbaseinam. Apakšbaseins atrodas Kursas zemienes Pieventas līdzenumā un Rietumkursas augstienes Bandavas paugurainē. Rietumkursas augstienes A nogāze ir salīdzinoši stāva, tādēļ arī upēm ir ievērojams kritums, un liela daļa no tām tek pa diezgan dziļām glaciālām ielejām. Apvidū dominē erozijas tipa reljefs, ko veido fluvioglaciālie un limnoglaciālie nogulumi. Kvartāra nogulumu segas biezums ir 20 līdz 100 m (piemēram, Lētižas baseinā). Upju kritumi šajā teritorijā ir ievērojami : 3 – 4 m uz 1 km, bet atsevišķos posmos pat vairāk kā 7 m/km. Šīs teritorijas upes pieskaitāmas pie Latvijas ātrākajām upēm. Nokrišņu daudzums ir lielāks par normu (759 mm).

Lielākā daļa upju, kas atūdeņo lieguma teritoriju ir Ventas kreisā krasta pietekas un pieder pie Lētižas un Šķerveļa upju baseiniem. Taču teritorijā ir arī mazākas Ventas kreisā krasta pietekas (piemēram, Lēnu upīte).

Teritorijas lielāko upju raksturojums ¹⁵:

11. **Šķervelis** iztek no Briņķu ezera un ir Ventas kreisā krasta pieteka. Upes vidējais kritums 4,3 m/km. Upes vidustece un lejtece, salīdzinot ar augšteci, šaurāka un dziļāka; lejpus Nīkrāces ielejas dziļums jau pārsniedz 10 m, bet pie Dzeldas ietekas – 30 m. Šajā posmā relatīvais kritums ir viens no lielākajiem Latvijas upēs. Lejtecē tek pa dziļu pirmatnēju, mežiem klātu senleju Pieventas līdzenumā. Gar upes krastiem vērojami atsegumi (no Zoslēniem līdz ietekai), tajā ietek daudz avotu, tāpēc ūdens ļoti auksts. Netālu no ietekas Ventā, krastā ir stāva, līdz 13 m augsta krauja. Lielākā ir kreisā krasta pieteka – Dzelda.
12. **Dzelda** ir viena no straujākajām Latvijas upēm. Dzelda ir Šķerveļa kreisā krasta pieteka. Garums 19 km. Relatīvais kritums augštecē 5,8 m/km, vidustecē 3 m/km, pēdējos 2 km pirms ietekas 12,5 m/km. Upes vidustece un lejtece ir stipri līkumaina, tai ir dziļa ieleja ar daudzām sāngravām. Palienes ir nelielas. Upes vidustecē un lejtecē gar upes krastiem ir tīrumi

¹⁵ pēc nepublicēta materiāla "Virszemes ūdeņu kvalitāte Kuldīgas rajonā", Rīga; 1998.

ar krūmu un mežu joslām. Kopējais pieteku skaits – 10, lielākās pietekas Strautiņvalks, Namdaru valks.

13. **Lētiža** ir Ventas kreisā krasta pieteka. Lētižas upes vidusteces ieleja ir plaša, dziļa, ar stāviem krastiem. No Tukuma līdz Ventai tās krastos ir atsegumi. Nīkrāces pagastā pie upes atrodas aizsargājams ģeoloģisks objekts – Lētižas brūnogļu atsegums. Apsēgumu 1967.gadā aplāja krasta nogrūvums. Lētiža ir viena no straujākajām Latvijas upēm, taču kopējais kritums sadalās diezgan nevienmērīgi: no 2,7 m/km augštecē līdz 7,0 m/km lejtecē, ieplūstot Ventā. Lētižas ir 11 pietekas.

Upju morfometriskie rādītāji

Upe	Garums, km	Baseins, km ²	Kritums	Lielākās pietekas
Šķervelis	15	104	65	Dzelda, Krīžu valks
Lētiža	32	127	100	Baltupe, Kūlupe, Gaurotas upe, Viļumu valks

Lētižas un Šķerveļa upju kvalitātes vērtējumam izmantoti Bioloģijas institūta Hidrobioloģijas laboratorijas dati. Analīžu rezultāti rāda, ka Lētiža un Šķervelis ir vāji piesārņotas upes.

Lieguma teritorijas ūdensteces (Venta, Lētiža, Dzelda, Šķervelis) ir svarīgas putnu ligzdošanas un uzturēšanās vietas, kā arī lašveidīgo zivju upes¹⁶.

1.3. Biotopi, flora un fauna, ainava

1.3.1. Biotopi un veģetācija

Dabas lieguma "Ventas un Šķerveļa ielejas" teritorijā 2001. gadā starptautiskā EMERALD projekta ietvaros veikta biotopu, floras un faunas inventarizācija. Projekta ietvaros dots biotopu kvalitatīvais raksturojums, tajos sastopamie raksturīgie augi un dzīvnieki, kā arī analizēta cilvēka darbība un šīs darbības ietekme uz šo biotopu stāvokli. Šajā sadaļā projekta ietvaros

¹⁶ Pēc nozares pārskata "Dabas aizsardzība. Nozares pārskats rajona plānojuma izstrādāšanai". VARAM, 2000.g.

melnrakstos savāktā informācija ir apkopota un izmantojama turpmāko biotopu saglabāšanas un aizsardzības pasākumu noteikšanai.

Saldūdeņu biotopi

Dabas lieguma "Ventas un Šķerveļa ielejas" teritorijā raksturīgākie ūdeņu biotopi ir:

14. nelieli mājvietu dīķi un zivju dīķi;

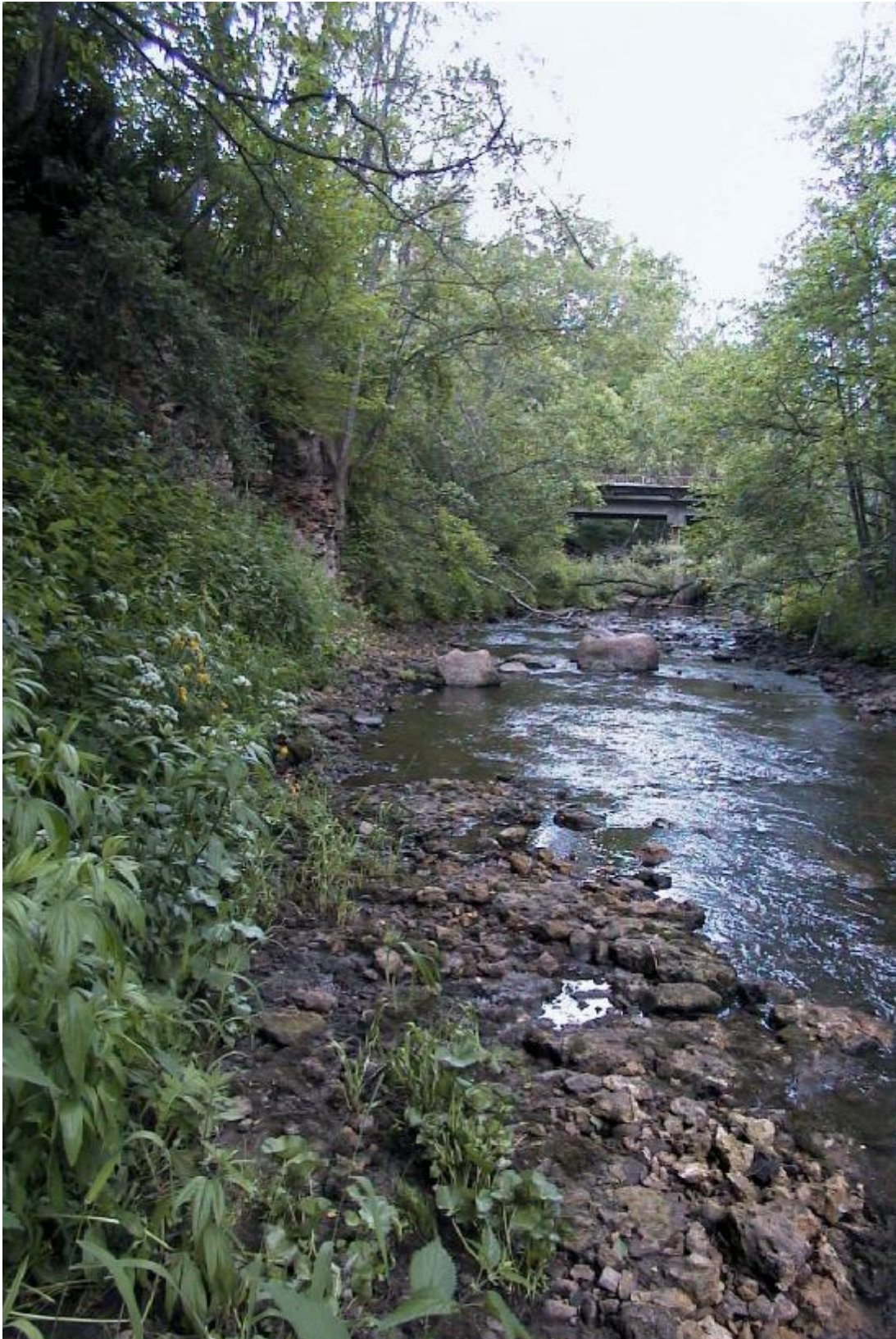
15. upju posmi (upju straujteses).

◆ Upju straujteses (biotopa kods 3260).

Upju straujteses ir upju posmi ar akmeņainām, oļainām gultnēm un iegrimušu augu sabiedrībām vai ūdens sūnaugiem.

Dabas lieguma "Ventas un Šķerveļa ielejas" teritorijā izteiksmīgākie upju straujteses posmi ir Šķerveļa un Lētižas upju lejtecēs, kā arī Ventā pie Ātrajām klintīm.

Dabas liegumā biotops novērtēts ar izcilu reprezentativitāti, kas norāda uz biotopa tipiskumu dabas liegumā. Līdzīgi novērtēta biotopa saglabāšanās pakāpe un biotopa morfoloģija atbilst tā definīcijai, biotopa sugas labi pārstāvētas, patreiz negatīvi ietekmējošu faktoru nav vai to ietekme ir nenozīmīga. Biotops ir dabisks, netraucēts un platība ir pietiekama biotopa ilgtspējīgai eksistencei.

4. attēls Šķerveļa upe pirms ietekas Ventā

Pļavu biotopi

Dabas lieguma "Ventas un Šķerveļa ielejas" teritorijā pļavu biotopi sastopami Ventas ielejā kā arī ap bijušajām Plieņu un Paisu viensētām un ap esošām Šķerveļu un Lejas Māļu viensētām. Vecākās pļavas, kas atzīmētas 1939. gada zemes kadastra plānos, saglabājušās Ventas ielejā Lejas Ventinieku, Daubeskalnu, Jaunvarkaļu, Vērpju, Vaidupju un Pilszogu īpašumos un Lēnu baznīcas, Lejnieku īpašumos pie Šķerveļa ietekas Ventā.

Dabas lieguma teritorijā pļavas ir ļoti sliktā stāvoklī un tās ir aizaugušas ar graudzālēm *Calamagrostis epigejos*, lakstaugiem *Chaerophyllum aromaticum* L. un citiem augiem.

Dabas liegumā, pēc EMERALD projekta pļavu inventarizācijas, sastopami šādi pļavu biotopi:

- 16. smiltāju pļavas;
- 17. sausas pļavas kaļķainās augsnēs;
- 18. sugām bagātas atmatu pļavas;
- 19. eitrofas augsto lakstaugu audzes.

◆ Smiltāju pļavas (biotopa kods 6120)

Kaļķainas smiltāju pļavas ir sausas pļavas neitrālās līdz kaļķainās smilts augsnēs, kurās maz humusa, un kuras nabadzīgas ar barības vielām. Šajās pļavās zelmenis ir nesaslēgt, to veido zema auguma sugas. Biotops sastopams atklātās, saules sakarsētās, vasarā sausās vietās.

Dabas lieguma "Ventas un Šķerveļa ielejas" teritorijā smiltāju pļavas identificētas Ventas ielejā pie Gobdziņiem un Kraujām (5 ha).

◆ Sausas pļavas kaļķainās augsnēs (biotopa kods 6210).

Sausas pļavas kaļķainās augsnēs ir ar lielu lakstaugu sugu daudzveidību. Tradicionāli šajās pļavās ir ganīts.

Dabas lieguma "Ventas un Šķerveļa ielejas" teritorijā sausas pļavas kaļķainās augsnēs atrodas Ventas ielejā Vaidupes un Pilszogu īpašumos (2,7 ha), pie Paisām (0,5 ha) un Zvejnieku īpašumā (3,3 ha).

◆ Sugām bagātas atmatu pļavas (biotopa kods 6270).

Sugām bagātas atmatu pļavas atrodas neitrālās vai vāji skābās augsnēs, ilgstoši ganītās vai regulāri pļautās vietās. Pļavās zelmenis ir blīvs, samērā augsts, raksturīgi vairāki stāvi. Tajās ir liela divdīgļlapu sugu daudzveidība. Sabiedrības ir īpašām sēņu sugām bagātas, kuras tāpat kā ziedaugi, pielāgojušās attiecīgajam apsaimniekošanas režīmam.

Dabas lieguma "Ventas un Šķerveļa ielejas" teritorijā sugām bagātas atmatu pļavas atrodas Ventas ielejā Varkaļu, Vecvarkaļu un Jaunvarkaļu īpašumos (3,0 ha), Oškalnu īpašumā (2,7 ha).

5. attēls. Atmatu pļava pie Varkaļu mājām

◆

◆

◆ **Eitrofas augsto lakstaugu audzes (biotopa kods 6430).**

Eitrofas augsto lakstaugu audzes ir sabiedrības, kurās dominē mitrumu un slāpekli mīlošu augsto lakstaugu sugas. Tās ir mitras pļavas upju palienēs ar vidēji augstu zelmeni, kurā galvenā loma dažādām divdīgļlapju sugām. Šajās pļavās visbiežāk nevar izdalīt vienu dominējošo sugu. Biotops bieži ir mēreni mitro un mitro pļavu reģenerācijas (aizaugšanas) fāze pēc ganīšanas un pļaušanas pārtraukšanas.

Dabas lieguma "Ventas un Šķerveļa ielejas" teritorijā eitrofas augsto lakstaugu audzes ir izplatītākais pļavu biotops un sastopams Ventas, Šķerveļa un Lētižas upju ielejās. EMERALD projektā uzsvēta šo pļavu reprezentativitāte un saglabāšanās. Dabas liegumā biotops novērtēts ar izcilu reprezentativitāti, kas norāda uz biotopa tipiskumu dabas liegumā. Līdzīgi novērtēta biotopa saglabāšanās pakāpe un biotopa morfoloģija atbilst tā definīcijai, biotopa sugas labi pārstāvētas, patreiz negatīvi ietekmējošo faktoru nav vai to ietekme ir nenozīmīga. Biotops ir dabisks, netraucēts un platība ir pietiekama biotopa ilgtspējīgai eksistencei.

Purvu biotopi

Dabas lieguma "Ventas un Šķerveļa ielejas" teritorijā sastopami nelielas platības purvu biotopi, kas pārsvarā atrodamas mežu platībās lokālos reljefa pazeminājumos un upju ieleju nogāzēs.

EMERALD projektā atzīmēti minerālvielām bagāti avoti un avotu purvi (biotopa kods 7160). Visbiežāk biotops sastopams ar mežu klātos Ventas un Šķerveļa ielejas, un šo upju pieteku krastos.

Iežu atsegumi

Dabas lieguma "Ventas un Šķerveļa ielejas" teritorijā iežu atsegumi ir nozīmīgākie biotopi.

Dabas liegumā, pēc EMERALD projekta biotopu inventarizācijas, sastopami šādi iežu atsegumu biotopi:

20. kaļķiežu atsegumi;

21. smilšakmens atsegumi;

22. netraucētas alas.

◆ **Kaļķiežu atsegumi (biotopa kods 8210).**

Kaļķiežu atsegumos lielākā loma ir vairākām aļģu, sūnu un ķērpju sugām, kā arī sīkpapardēm.

Dabas lieguma "Ventas un Šķerveļa ielejas" teritorijā kaļķiežu atsegumi ir Ātrās un Gobdziņu klintis Ventas krastos pie Gobdziņiem, Lēpenieku (Ketleru) atsegumi Ventas labajā krastā Lēpnieku īpašumā, un dolomīta atsegumi Šķerveļa krastos.

EMERALD projektā biotops novērtēts ar izcilu reprezentativitāti, kas norāda uz biotopa tipiskumu dabas liegumā. Līdzīgi novērtēta biotopa

saglabāšanās pakāpe un biotopa morfoloģija atbilst tā definīcijai, biotopa sugas labi pārstāvētas, patreiz negatīvi ietekmējošo faktoru nav vai to ietekme ir nenozīmīga. Biotops ir dabisks, netraucēts un platība ir pietiekama biotopa ilgtspējīgai eksistencei.

◆ **Smilšakmens atsegumi (biotopa kods 8220).**

Līdzīgi kā kaļķiežu atsegumos, smilšakmens atsegumos sākotnēji attīstās sporaugi- aļģes, ķērpji un sūnas. Vietās, kur no smilšakmens izplūst ar karbonātiem piesātināti ūdeņi, rodas labvēlīgi apstākļi kalcifilo sugu eksistencei. Smilšakmens atsegumos labprāt uzturas krasta čurkste *Riparia riparia*, zivju dzenītis *Alcedo atthis*.

Dabas lieguma "Ventas un Šķerveļa ielejas" teritorijā smilšakmens atsegumi ir Šķerveļa krastos Valsts meža 363. kvartāla 1. un 2. nogabalā un Ventas labā krasta Lēpenieku (Ketleru) atsegumos.

◆ **Netraucētas alas (biotopa kods 8310).**

Dabas lieguma "Ventas un Šķerveļa ielejas" teritorijā Ventas labajā krastā pie Gobdziņu klintīm atrodas otra garākā ala Kurzemē (26 m). Alas faunu veido galvenokārt bezmugurkaulnieki- vaboles, moluski. Ala ir patvērums siksparņu sugām.

Meža un krūmāju biotopi

Meža un krūmāju biotopi aizņem lielāko dabas lieguma teritorijas daļu.

Dabas lieguma teritorijā īpaši nozīmīgi meža biotopi ir:

- boreālie meži;
- nogāžu un gravu meži;
- pārmitri platlapju meži.

◆ **Boreālie meži (biotopa kods 9010).**

Boreālie meži ir dabiski veci skujkoku meži, kuros saglabājušies dažāda vecuma un garuma koki un kuri sasnieguši attīstības galastadiju vai vēlnās sukcesijas stadiju. Īpaši nozīmīgi bioloģiskajai daudzveidībai ir meži, kuros galvenās koku sugas koki ir ar dažādu stumbra caurmēru, novērojama pašizretināšanās un lauču veidošanās. Dabas lieguma teritorijā īpaši nozīmīgi boreālie meži atrodas Ūdriņu (5,4 ha), Savannu (5,5 ha), Meža Gāzenieku (12,9 ha), Kārļa Gobdziņu (2,3 ha), Jaunkrauju (2,1 ha) un Valsts meža 366. kvartālā pie Tukuma dzirnavām (20,1 ha) īpašumos. Dabas lieguma teritorijā šo mežu saglabāšanās pakāpe novērtēta kā labi saglabājusies, tas ir, biotopa stāvoklis ir tuvs dabiskam, netraucētam vai arī tā apsaimniekošana ir tuva optimālajai.

◆ **Nogāžu un gravu meži (biotopa kods 9180).**

Nogāžu un gravu meži ir jaukti meži Ventas, Šķerveļa un Lētižas upju ieleju nogāzēs un sāngravās ar parasto liepu *Tilia Cordata*, parasto osi *Fraxinus excelsior*, parasto gobu *Ulmus glabra*, parasto vīksnu *Ulmus laevis*, parasto kļavu *Acer platanoides*, parasto lazdu *Corylus avellana*, parasto ozolu *Quercus Robur*. EMERALD projekta ietvaros īpaši atzīmēti nogāžu un gravu meži pie Dzeldas upes ietekas Šķervelī, Ventas kreisajā krastā pie Ātrajām klintīm, Ventas labā krasta nogāzēs un sāngravās pie Lēpenieku atsegumiem kā arī Pampāļu pagastā Valsts meža teritorijā.

Dabas lieguma teritorijā šo mežu saglabāšanās pakāpe novērtēta kā labi saglabājusies, tas ir, biotopa stāvoklis ir tuvs dabiskam, netraucētam vai arī tā apsaimniekošana ir tuva optimālajai.

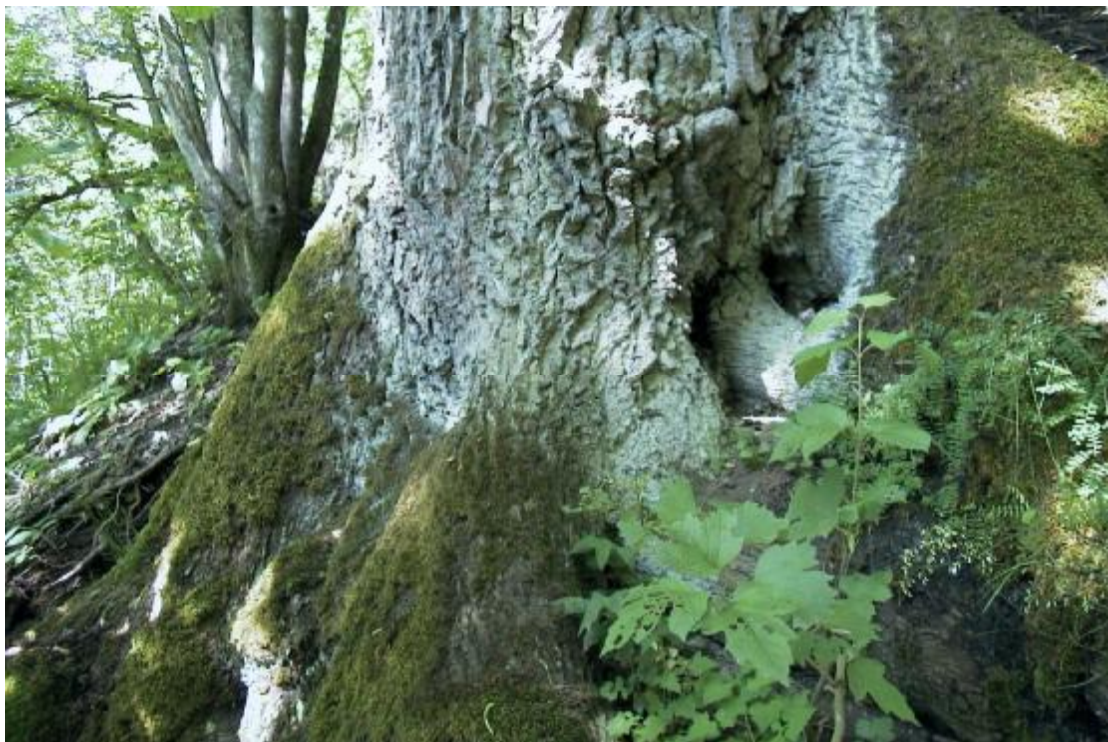
◆ **Pārmitri platlapju meži (biotopa kods 91E0).**

Pārmitri platlapju meži veidojušies slapjās minerālaugsnēs upju tuvumā. Tie pārsvarā ir pārmitri melnalkšņa *Alnus glutinosa* un baltalkšņa *Alnus incana* meži. Dabas lieguma "Ventas un Šķerveļa ielejas" teritorijā pārmitri platlapju meži ir Šķerveļa upes krastos Valsts meža 363. kvartāla 1. nogabalā, Lēnu baznīcas īpašumā pie Šķerveļa ietekas Ventā un Sudmaļu īpašumā pie Lētižas ietekas Ventā.

Dabas lieguma teritorijā šo mežu saglabāšanās pakāpe novērtēta kā labi saglabājusies, tas ir, biotopa stāvoklis ir tuvs dabiskam, netraucētam vai arī tā apsaimniekošana ir tuva optimālajai.

6. attēls. Nogāžu meži ar parasto ozolu Šķerveļa krastos

7. attēls Nogāžu nun gravu meži pie Ātrajām klintīm

1.3.2. Flora un fauna

Floras raksturojums

Dabas lieguma "Ventas un Šķerveļa ielejas" teritorija ietilpst Rietumlatvijas ģeobotāniskajā rajonā.

Pēc A. Bērtiņa apkopotās informācijas dabas lieguma "Ventas un Šķerveļa ielejas" teritorijā nozīmīgākās augu atradnes ir pie Gobdziņiem Ventas krastā- ārstniecības cietsēkles *Lithospermum officinale* L., pie Lēnām melnās dedestiņas *Lathyrus niger* (L.) Bernh., Lētižas krastos- vīru dzegužpuķe *Orchis mascula* L. (3. kategorijas aizsargājamais augs), platlapu bezgales *Laserpitium latifolium* L., platlapu pulkstenītes *Campanula latifolia* L., krokainās glīvenes *Potamogeton crispus* L., Šķerveļa krastos- platlapu dzegužpuķes *Orchis latifolia*. Šķerveļa upes apvidū konstatēta Latvijā tikai dažos eksemplāros zināmā meža bumbiere.

Dabas liegumā viensētas "Šķerveļi" teritorijā atrodas divi ainaviski izteiksmīgi dižozoli. Pēc Šķerveļu māju īpašnieka mērījumiem ozola apkārtmērs (5,1 m), kas atrodas autoceļa Skrunda- Nīgrande malā ir sasniedzis Latvijas dižkokiem noteiktos stumbra apkārtmērus. Savukārt ozols lauku ceļa malā pie Grantiņu īpašuma robežas ir ar 4,7 m apkārtmēru.

Faunas raksturojums

EMERALD projekta ietvaros uzskaitīti nozīmīgākie dabas lieguma faunas pārstāvji.

◆ Putni.

Dabas lieguma "Ventas un Šķerveļa ielejas" teritorijā no putniem atzīmētas balto stārķu *Ciconia ciconia* ligzdošanas vietas pie Lēnas ciema, pie Lēpenieku atsegumiem un Jaunvarkaļu īpašumā. Īpaši nozīmīga ir melnā stārķa *Ciconia nigra* ligzdošanas vieta Šķerveļa ielejā. Dabas liegumā no Latvijas aizsargājamiem putniem vēl ligzdo ziemeļu gulbis *Cygnus cygnus*, lielā gaura *Mergus serrator*, dzērve *Grus grus*, grieze *Crex crex*, zivju dzenītis *Alcedo atthis*.

◆ Zīdītāji.

Dabas lieguma "Ventas un Šķerveļa ielejas" teritorijā bebrs *Castor fiber* ir atzīmēts gan Ventā, gan Šķervelī un Lētižā. Lētižā ir arī bebru aizsprosts. Bez tam vēl Lētižā un Šķervelī ir novēroti ūdru *Lutra lutra* ekskrementi. Lieguma teritorijā vēl konstatētas vairākas sikspārņu sugas. Virs Ventas bieži sastopams dīķu naktssikspārnis *Myotis dasycneme*, pārējā teritorijā- rūsganais vakarsikspārnis *Nyctalus noctula*, natūza sikspārnis *Pipistrellus nathusii*, ūdeņu naktssikspārnis *Myotis daubentoni*, ziemeļu sikspārnis *Eptesicus nilssoni*. Šo sikspārņu mītņu atrašanās vietas nav konstatētas, tādēļ no sikspārņu sugu reālas aizsardzības viedokļa nozīmīga būtu attiecīgo mītņu aizsardzība.

Šķerveļa upes ielejā Valsts meža 361. kvartālā konstatēta vilka *Canis lupus* mītne.

◆ **Bezmugurkaulnieki.**

Platlapju koku audzes ir piemērotas un ir ar iespējamo lapkoku praulgrauža *Osmoderma Eremita* un *Cerambux cerdo* populācija.

Lapkoku praulgrauzis ir ļoti reta, faktiski izzūdoša suga, kas ierakstīta LSG 1. kategorijā. Lapkoku praulgrauzis ir ietverts arī Polijas, Lietuvas, bijušās PSRS Sarkanajā grāmatā, kā arī Somijas, Ziemeļvalstu un Eiropas Kopienas Apdraudēto sugu sarakstā. Pēdējā laikā ir samazinājies Latvijas populācijas blīvums, kam par iemeslu ir piemērotu biotopu izzušana. (LSG, 1998).

Cerambux cerdo aizsardzībai svarīgi ir saglabāt vecus ozolus, īpaši norobežojot iespējamus bebru izraisītus postījumus.

1.3.3. Ainava

Ainavas rakstura analīze

Dabas lieguma "Ventas un Šķerveļa ielejas" ainavas raksturu galvenokārt nosaka dažāda reljefa formas maiņa un zemju izmantošanas veidu maiņas faktori.

Pēc Kuldīgas rajona ainavu inventarizācijas materiāliem dabas lieguma "Ventas un Šķerveļa ielejas" teritorija ietilpst Augšventas egļu mežāru ainavapvidū, ko veido Nīkrāces viļņotā līdzenuma mežāru ainavu telpa, Jaunmuižas ārines ainavu telpa, Pampāļu mežaines ainavu telpa un Vidusventas mežāru ainavu telpa.

◆ **Nīkrāces viļņotā līdzenuma ainavu telpa.**

Ainavu telpā dominē viļņots līdzenums, kas pakāpeniski paaugstinās rietumu virzienā. Svarīga nozīme ainavu telpas akcentā ir Lētižas, Šķerveļa un Dzeldas upju dziļajām ielejām ar sāņgravām. Pie Dzeldas ietekas Šķervelī šo upju ielejas dziļums sasniedz 30m.

Reljefa formas veido limnoglaciālie smilts nogulumi. Vietām atsedzas morēnas un limnoglaciālā māla nogulumi.

Ainavā pārsvarā dominē liela mēroga lauksaimniecības zemju (Lēnu-Grotes un Ventenieku agrārainavas) un mežu ainavu mija. Šķerveļa un Lētižas lejtecē esošajos meža masīvos izveidojušās atsevišķas viensētu telpas (Šķerveļi, Lejnieki, Medulāji). Dabas lieguma "Ventas un Šķerveļa ielejas" ziemeļos pie Imalas ietekas Ventā dominē Lēnu ciema apbūve ar vēsturisko Lēnu muižas ansambli.

◆

◆ **Jaunmuižas āraines ainavu telpa.**

Ainavu telpu veido līdzens reljefs ar izteiktu pacēlumu Jaunmuižas apkārtnē. Dabas liegumā ietilpst Jaunmuižas āraines ainavu telpas ziemeļrietumu daļa, ko veido smilts nogulumi.

Ainavu telpa ir plaša, atklāta meliorētu lauksaimniecības zemju ainava, ko pa perimetru noslēdz meža masīvu (Gāzenieku mežs) kontūras. Atsevišķi ainavu telpas elementi ir Lejas Māļu viensēta, bijušā dīķsaimniecība pie Lejas Māļiem un Gāzenieku smilts karjers.

◆ **Pampāļu mežaines ainavu telpa.**

Ainavu telpa aizņem Pampāļu paugurvaļņa ziemeļrietumu daļu. Dominē viļņots līdzenums un sīkpauguraine, ko pārsvarā klāj egļu meži. Meži ir pārmitri ar zemu infiltrācijas pakāpi, ko nosaka smagās māla un smilšmāla augšnes. Līdzenumu un starppauguru ieplakās ir bērzu audzes vai arī purvi. Ventas tuvumā izveidojušās atsevišķas esošu un pamestu viensētu telpas (Ventmalieši, bijušie Plieņi un Paišas).

◆ **Vidusventas mežāru ainavu telpa.**

Ainavu telpa aizņem Ventas ieleju.

Ainavu telpā noteicošais raksturs ir Ventas upei. Ainavu telpas raksturīgākā iezīme ir dinamiskums. Ainavu telpa nepārtraukti ir kustībā, ko nosaka Ventas upes tecējums. Upes tecējuma izraisītās izmaiņas ir nepārtrauktas, kuras saskatāmas pamatiežu izskalotajos nogruvumos pie Ātrajām klintīm, upes krastu izskalojumos, kā arī upes meandru atstātajās sērēs.

Ainavu telpā sastopama liela ainavu daudzveidība- pļavu, krūmāju, nogāžu un gravu mežu ainavas, kā arī cilvēka izveidotās viensētu ainavas (Gobdziņi, Kraujas).

Ainavas vizuālais vērtējums

Dabas lieguma "Ventas un Šķerveļa ielejas" ainavas vizuālo kvalitāti pārsvarā nosaka ainavu skatu mērogs, estētiskā kvalitāte, daudzveidība un jūtīgums pret ainavas izmaiņām.

◆ **Ainavu skatu mērogs.**

Atklātas plaša mēroga lauksaimniecības ainavas vērojamas no pagasta autoceļa joslā Lēnu- Grotes- Varkaji, kā arī no Skrundas- Nīgrandes autoceļa joslā no Tukuma dzirnavu kalns- Ventenieki. Šajos posmos ainavu skati arī no Ventas upes pārsniedz ielejas robežas. Īpaši tāla skatu perspektīva paveras no Jaunmuižas virzienā uz Rudbārziem. Neliela mēroga ainavas ar lokāliem skatiem uz atsevišķiem ainavu elementiem skatāmas Lēnu ciema, esošo un

pamesto viensētu ainavu telpās, Ventas, Šķerveļa, Lētižas un Imalas upju ielejās.

◆ **Ainavu skatu estētiskā kvalitāte.**

Ainavu skatu estētisko kvalitāti nosaka ainavas fona un elementu krāsas, faktūras un formas harmonija.

Dabas lieguma "Ventas un Šķerveļa ielejas" teritorijā estētiski kvalitatīvākie ir skati uz viensētām, kuru ēku būvniecībā izmantoti un saglabāti tradicionālie vietējie būvmateriāli (kokmateriāls, māla ķieģeļi un dakstiņi, kaļķa java, krīts, laukakmeņi, dolomīta akmeņi) un kuru būvformas ir vienkāršas un atdalītas. Viensētu ēkām dominē divslīpju jumti un ēkas jumta zelmeņa augstums nepārsniedz divus ēkas stāva augstumus. Līdzīgas formas proporcijas ir ēku stāvu un plānu griezumos. Savukārt padomju periodā uzbūvētās dažādas formas un materiālu piebūves un būves, kas neatbilst tradicionālai apbūvei disharmonē ar tradicionāla rakstura apbūvi. Šādas ainavas skatu degradējošas būves ir padomju periodā izbūvētās piebūves Lēnu muižas pilij, klētij un stallim, kā arī bijušo liellopu fermas Lēnās.

8. attēls. Skats uz viensētu "Šķērveji"

9. attēls. Skats uz viensētu "Ventmalieši" no Ātrā kalna

Īpaši augstvērtīgas un krāsas toņu daudzveidīgas ainas skatāmas Ventas upes ielejā, kā arī Ventas ielejai pieguļošajās Šķerveļu, Ventmaliešu, Gobdziņu, Krauju, bijušo Pliņu un Paisu viensētu ainavu telpās.

Vizuāli nepievilcīgas ainas veido plašās meliorētās ganību, dīķu un aramzemju atmatas pie Lejasventiniekiem un Lejas Māļiem.

◆ **Ainavu skatu daudzveidība.**

Daudzveidīgu skatu bagātas ainavas ir Lēnu- Grotes- Varkaļi ainavu telpā, kurā skatāmas bijušo Lēnu un Grotes muižu ainavas, viensētu ainavas, plašas lauksaimniecības ainavas, Ventas ainavas un mežmalu ainavas.

◆ **Ainavu skatu jūtīgums.**

Dabas lieguma "Ventas un Šķerveļa ielejas" teritorijā ainavas izmaiņās visbūtiskākā ietekme ir saimnieciskai darbībai un tai pakļautajai infrastruktūras veidošanai. Dabas liegumā galvenās saimnieciskās darbības sfēras ir lauksaimniecība, mežsaimniecība, dīķsaimniecība, tūrisms un atsevišķās vietās derīgo izrakteņu izstrāde.

Pret izmaiņām visjūtīgākās ir lauksaimniecības un dīķsaimniecības ainavas. Šo ainavu izmaiņas galvenokārt ietekmē dažāda līmeņa politika un tirgus prasības. Saimnieciskās darbības aktivitātes ir noteicošās šo ainavu saglabāšanā un uzturēšanā.

Līdzīgi kā lauksaimniecības ainavas, arī mežu ainavas speciģi ietekmē saimnieciskā darbība un šīs darbības veicinošā politika un tirgus prasības. Tomēr mežu ainavu saglabāšanā noteicošās nav saimnieciskās darbības aktivitātes, bet mežu dabiskā atjaunošanās.

Tūrisma nozares ietekme patreiz ir neliela un vērojamā atsevišķos lokālos ainavu skatos Ventas ielejā. Tomēr nesakārtotās tūristu nakšņošanas vietas degradē ainavu, īpaģi, nozīmīgu ainavu skatu teritorijās pie Ātrajām klintīm, pie Šķerveļa ietekas Ventā.

Būtiskas ainavas izmaiņas varētu ietekmēt tehniskās infrastruktūras izveidoģana (autoceģu rekonstrukģija un būvniecģba, augstsprieguma elektrolģnģju būvniecģba), kā arī derģgo izrakteņu izstrāde (esoģo smilts un grants karģeru izmantoģana).

Mazģģtģgas ainavas pret izmaiņģm ir dabiskģs ainavas, kurģs saimnieciskģs darbģbas ietekme ir neliela. Šģdas ainavas ir Ventas, Šķerveģla un Lģtiģzas upes ieleģģs un bijuģo viensģtu ainavu telpģs.

Ainavas kultģrvģsturģskais vģrtģjums

Dabas lieguma "Ventas un Šķerveģla ielejas" teritorģja ietver daģģdas nozģmģgas kultģrvģsturģsko ainavu teritorģjas. Senģkie kultģrvģsturģskģs ainavas elementi ir Vormsģtes pilskalns un Lģnu muiģas ansamblģs. Lģnģs saglabģjusģes bijuģģ muiģas

pils (8. attēls), stallis, klēts un kalpu māja "Pilsžogi". Kolhoza laikā šīm ēkām piebūvētas vairākas arhitektoniski nepiemērotas piebūves (kalte, kūtiņas, šķūnīši), kas bojā vēsturiski un arhitektoniski vienoto apbūves ansambli.

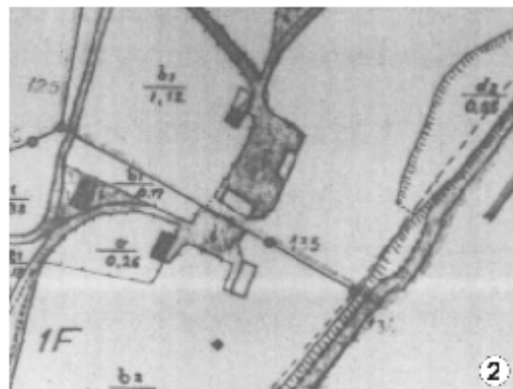
Dabas lieguma teritorijā kultūrvēsturiski nozīmīgas ir bijušās Lēnu muižas kalpu mājas "Līces" (7. attēls), kā arī vēsturiskās Grotes, Roņu, Zveju, Vērpju Jaunvarkaļu un Varkaļu, Lejnieku, Medulāju, Ventleju, Lejasventenieku viensētu apbūves ainavas. Īpaši nozīmīga ir Varkaļu un Jaunvarkaļu apbūve, kuru ēku būvniecībā izmantoti vietējās atradnēs plēstie dolomīta akmeņi, kas liecina par savulaik šai apvidū tradicionālo būvniecības veidu izmantojot vietējos būvmateriālus. Esošā Varkaļu un Jaunvarkaļu viensētu apbūve uzskatāmi parāda saglabātās struktūras identitāti ar 1939. gada viensētu apbūvi (6. attēls).

Latvijas 20. gs. 30. gadu lauksaimniecības zemju struktūra saglabājusies Lēnu-Grotes- Varkaļu ainavu telpā kā arī Šķerveļu, Gobdziņu un bijušo Paisu, Plieņu viensētu ainavu telpās.

Kultūrvēsturiskās ainavas nozīme ir Tukuma kapsētai, Lēnas- Grotes- Varkaļi autoceļam, Ventmalas pļavām un Ventenieku dīķiem.

Savdabīgas kultūrvēsturiskās ainas atpazīstamas 2. pasaules kara laikā izveidotajos ierakumos Ventas un Šķerveļa krastos.

Mazpārveidota ir autoceļa Skrunda- Nīgrande trase dabas lieguma teritorijas posmā.

10. attēls. Varkaļu un Jaunvarkaļu viensētu apbūves komplekss 1995. gada ortofotouzņēmumā (1) un 1939. gada kadastra kartē (2)

11. attēls. "Līces"- bijušā Lēnu muižas kalpu māja

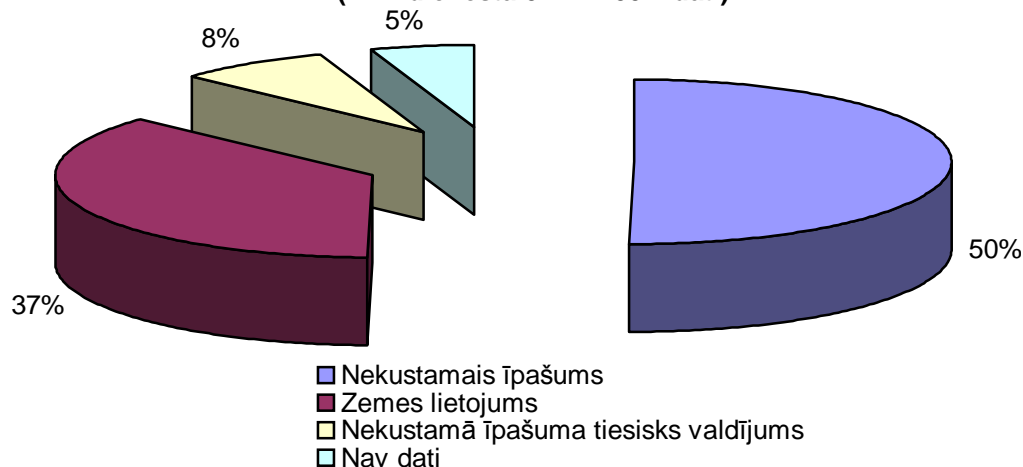
12. attēls. Lēnu muižas pils

1.4. Zemes lietojums, iedzīvotāji, infrastruktūra, tūrisms

1.4.1. Pašreizējais zemes lietojums un to ietekmējošas saimnieciskās darbības

Pēc VZD kadastra datiem dabas lieguma "Ventas un Šķerveļa ielejas" teritorijā ir 92 zemes lietojumi 1379 ha platībā, no kuriem 54 zemes lietojumi 693 ha platībā ir īpašumā, 7 zemes lietojumi 108 ha platībā ir nekustamā īpašuma tiesisks valdījums, 24 zemes lietojumi 505 ha platībā ir nodoti lietošanā un par 7 zemes lietojumiem 73 ha platībā nav dati.

Dabas lieguma teritorijas zemes lietojumu sadalījums pēc juridiskā statusa.
(VZD dienesta 01.11.2001. dati)

Lielāko dabas lieguma teritorijas daļu, gandrīz 25% no dabas lieguma teritorijas, aizņem VAS "Latvijas Valsts meži" (345 ha).

Lielākie privāto saimniecību zemes lietojumi virs 50 ha ir Lejas māļiem (65 ha), Paisām (62 ha) un Jaunplieņiem (51 ha).

Vidējas saimniecības zemes lietojumi no 20 ha līdz 50 ha ir Medulājiem (46 ha), Saules Sētai (36 ha), Ķetleriem (34 ha), Daubeskalniem (31 ha), Sudmaļiem (28 ha), Radziņiem (27 ha), Lejniekiem (23 ha), Pilszogiem (22 ha), Ventmaliešiem (21 ha), Jaunkraujām un Kalna Māļiem (21 ha).

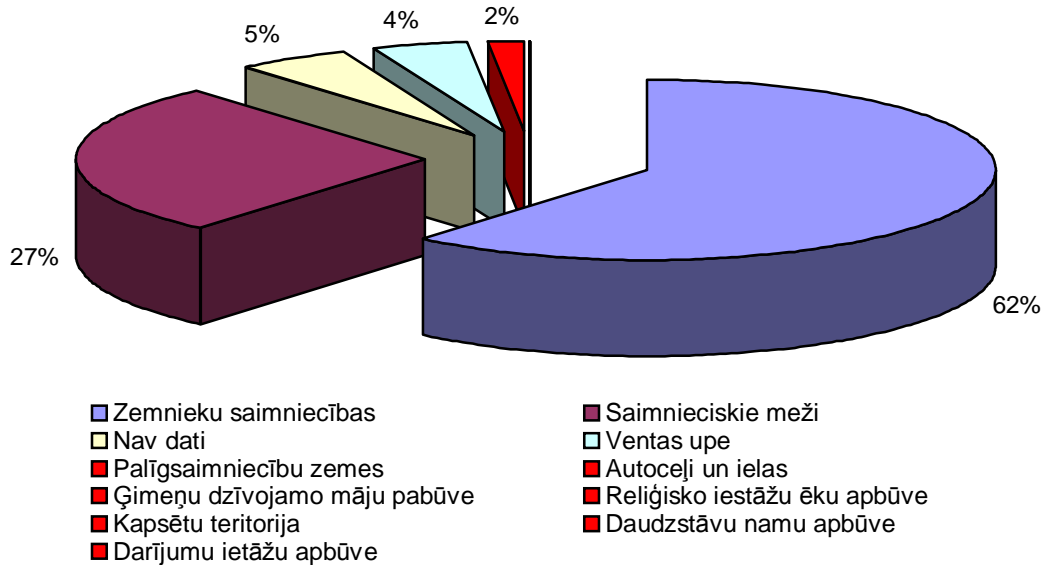
Dabas lieguma teritorijā pārsvarā ir mazo saimniecību līdz 20 ha zemes lietojumi. Mazo saimniecību lietojumi aizņem 30% vai 409 ha no dabas lieguma teritorijas.

Dabas lieguma "Ventas un Šķerveļa ielejas" teritorijā zemes lietojumu sadalījums ir gandrīz proporcionāls starp lielāko zemes lietojumu VAS "Latvijas Valsts meži" 25%, lielo un vidējo saimniecību zemes lietojumiem 45% un mazo saimniecību zemes lietojumiem 30%.

Dabas liegumā pēc zemes izmantošanas mērķa dominē zemnieku saimniecības un piemājas saimniecības, kuru galvenā ekonomiskā darbība ir lauksaimniecība (61%). Juridisko vai fizisko personu īpašumā vai lietošanā esošie meži aizņem 27% no dabas lieguma teritorijas.

Lēnas ciemā pārsvarā ir apbūvei izmantojamās teritorijas, no tām 4 ha izmanto ģimeņu dzīvojamo māju apbūvei, 0,4 ha daudzstāvu namu apbūvei un 0,1 ha darījumu iestāžu (veikals "Pilsžogos") apbūvei.

Dabas lieguma teritorijas zemes lietojumu sadalījums pēc zemes lietošanas mērķiem.
(VZD dienesta 01.11.2001. dati)

1.4.2. Iedzīvotāji

2001.gada sākumā Kuldīgas rajona Nīkrāces pagastā dzīvoja 841 iedzīvotāji, Skrundas pilsētā ar lauku teritoriju 4082 iedzīvotāji un Saldus rajona Pampāļu pagastā 986 iedzīvotāji¹⁷. Iedzīvotāju blīvums šajās teritorijās: Nīkrāces pagastā 6,4 cilv./km², Skrundas pilsētā ar lauku teritoriju 15,3 cilv./km² un Pampāļu pagastā 8,1 cilv./km². Šajos pagastos iedzīvotāju blīvums ir mazāks nekā vidēji rajonā (Kuldīgas rajonā vidējais 15,2 cilv./km², Saldus rajonā vidēji 17,8 cilv./km²)¹⁸. Skrundas pašvaldībā iedzīvotāju izvietojums ir nevienmērīgs: Skrundas pilsētā dzīvo ap divām trešdaļām visu iedzīvotāju, tāpēc iedzīvotāju blīvums lauku teritorijā arī ir mazāks nekā vidēji Kuldīgas rajonā.

Lielākās apdzīvotās vietas Kuldīgas rajonā Nīkrāces pagastā – vidējciemi Dzelda un Lēnas, mazciems Nīkrāce; Skrundas lauku teritorijā – vidējciemi Jaunāmuiža, Kušaiņi, mazciemi Bračas, Ciecere, Plostnieki, Rūnaiši, Vēršmuiža, Videnieki; Saldus rajona Pampāļu pagastā – vidējciems Pampāļi, mazciemi Auniņi, Lukas, Pūtelkalns, Veldres¹⁹.

Iedzīvotāju skaitam Skrundas pašvaldībā un Pampāļu pagastā ir tendence samazināties (sk. tabulu). Iedzīvotāju dabiskais pieaugums šajos pagastos un Skrundas pašvaldībā, tāpat kā visā Latvijas Republikas teritorijā

¹⁷ pēc Latvijas demogrāfijas gadagrāmatas, 2001.

¹⁸ Sk. turpat

¹⁹ pēc J. Turlaja, G. Milliņa Latvijas apdzīvoto vietu klasifikācijas, 1998.g.

kopumā, ir negatīvs. Iedzīvotāju kopējā skaita svārstības pamatā nosaka dabiskā pieauguma negatīvie dati.

◆ Iedzīvotāju skaita dinamika un dabiskais pieaugums

	Nīkrāces pagasts		Skrundas pašvaldība		Pampāļu pagasts	
	1999.g.	2000.g.	1999.g.	2000.g.	1999.g.	2000.g.
Iedzīvotāju skaits	846	856	4194	4147	1036	1009
Skaita izmaiņas (salīdzinot ar iepriekšējo gadu)	+15	+10	- 32	- 47	-50	- 27
Dzimušo skaits	11	10	35	27	10	13
Mirušo skaits	18	16	48	49	17	10
Dabiskais pieaugums	-7	- 6	-13	- 22	-7	+ 3

1999.g. – pēc Latvijas demogrāfijas gadagrāmatas, 2000.

2000.g. – pēc Latvijas demogrāfijas gadagrāmatas, 2001.

Dabas lieguma teritorijā lielākā apdzīvotā vieta ir Lēnas Nīkrāces pagastā (~70 iedzīvotāji), pārējie iedzīvotāji dzīvo viensētās.

1.4.3. Infrastruktūra

Ventas un Šķerveļa ielejas dabas liegumam ir izdevīgs ģeogrāfiskais novietojums attiecībā pret ceļiem. Lieguma teritorija atrodas salīdzinoši tuvu Valsts galvenajam autoceļam A 9. Lieguma Z daļā atrodas Valsts I šķiras autoceļš P119, kuram ir melnais (asfalta) segums. Gar Ventas kreiso krastu, lieguma teritoriju šķērso Valsts II šķiras autoceļš 1277, kuram ir grants segums, lieguma teritorijas R daļā – Valsts II šķiras autoceļš 1276.

Ventas labajā krastā lieguma teritorija ir sasniedzama tikai pa pašvaldības ceļiem (Skrundas pašvaldība un Pampāļu pagasts).

Lieguma teritorijas aizsniiedzamība vērtējama kā laba. To raksturo arī attālums no lieguma teritorijas (attālums noteikts no Lēnām) līdz tuvākajām lielākajām apdzīvotajām vietām:

23. Attālums līdz Kuldīgai ~ 43 km;

24. Attālums līdz Skrundai ~ 9 km;

25. Attālums līdz Saldum ~ 40 km.

Lieguma teritoriju uz D no Lēnām šķērso 330 kV un 110 kV elektroapgādes līnijas.

Lēnās ir ūdensapgādes un kanalizācijas tīkli. Ūdensapgādē tiek izmantoti pazemes ūdeņi. Problēma ir notekūdeņu attīrīšana, jo teritorijā vienīgās - Lēnu notekūdeņu attīrīšanas iekārtas nav sagatavotas strādāšanai.

Telekomunikāciju darbību nodrošina SIA "Lattelekom" (fiksētais tīkls), kā arī SIA "Latvijas mobilais telefons" un SIA "Tele 2". SIA "Lattelekom" īstenoja telekomunikāciju tīkla modernizācijas pilotprojektu Kuldīgas rajonā. Visi Lattelekom abonenti var izmantot ciparu tīkla pakalpojumus.

1.4.4. Tūrisms

Kuldīgas rajonā kopumā un dabas liegumam "Ventas un Šķerveļa ielejas" pieguļošajās teritorijās ir izveidojusies tūrisma attīstībai labvēlīga vide.

Informācija par tūrisma attīstību Kuldīgas rajonā nepārprotami liecina par tūristu skaita pieaugumu rajonā un īpaši tas ir attiecināms uz dabas tūrisma.

Pēc Kuldīgas rajona nozīmes tūrisma teritoriju izdalīšanas Skrunda un tās apkārtnē tiek atzīta kā reģionālas nozīmes tūrisma teritorija²⁰. Ventas ieleja novērtēta kā teritorija ar augstu tūrisma un kultūrvēsturiskā mantojuma potenciālu. Venta ar pietiekām Šķerveli, Dzeldu un Letižu dod iespēju attīstīt dabas un upju tūrisma. Šeit var organizēt liela mēroga ūdenstūrisma pasākumus, kā arī kultūras pasākumus. Gar Ventu var izveidot speciālas izziņas tūrisma takas gida pavadībā, jo šeit ir daudz unikālu iežu atsegumu, saglabājušies reti sastopami augi, jo īpaši ap mežonīgo Šķerveļa upi, kā arī interesanti ūdensputni un zivis. Arī patlaban upes izmanto tūrisma vajadzībām.

Dabas lieguma "Ventas un Šķerveļa ieleja" teritorijā ir iespējas attīstīt aktīvo tūrisma – izstrādāt kājnieku un ūdenstūrisma maršrutus. Kā īpaši piemērots lieguma teritorijai ir ekotūrisms – īpaši uz dabu orientēts tūrisms, tam ir izglītojošs raksturs. Ekotūrisms var kļūt bīstams dabai, ja to izmanto tikai kā aizsegu vai reklāmu. Infrastruktūras trūkums (telšu vietu, iezīmētu taku u.c.) ne tikai samazina iespējas saņemt ienākumus, bet arī apdraud konkrēto teritoriju. Piemērotu labiekārtošanas elementu trūkuma dēļ tūrists var nodarīt kaitējumu dabai. Lieguma teritorijā un tās apkārtņē ir iespējams attīstīt izziņas tūrisma, jo ir tam piemēroti resursi – arheoloģijas, arhitektūras un vēstures pieminekļi; dabas pieminekļi.

Skrundai un tās apkārtnē ir izdevīgs novietojums tūristu piesaistei – autoceļa Rīga – Liepāja tuvums. Teritorija atrodas sabiedriskā transporta mezgla punktā, tas ir būtiski tiem potenciālajiem tūristiem, kuri izmanto sabiedrisko transportu. Kuldīgas rajonā caurmērā viena gada laikā tiek nodibināti 2 līdz 3 jauni tūrisma servisa uzņēmumi, kas ir labs priekšnosacījums turpmākai tūrisma attīstībai rajonā. Apmēram puse no rajonā kopumā ieceļojošajiem tūristiem, ceļo individuāli, pārsvarā, ar privāto transportu.

Dabas lieguma "Ventas un Šķerveļa ieleja" teritorija, kā arī tās tuvākā apkārtnē ir ļoti bagāta ar dabas un kultūras pieminekļiem.

²⁰ Pēc nozares pārskata "Tūrisma nozares attīstība. Nozares pārskats rajona plānojuma izstrādāšanai". VARAM, 1999.g.

Dabas pieminekļi

◆ Valsts nozīmes dabas aizsardzības objekti:

26. Lēpenieku atsegums (Ketleru atsegums, Ūetleru atsegums) –atrodas Skrundas lauku teritorijā Ventas labajā krastā pie bijušajām Ketleru mājām.
27. Gobdziņu klintis – atrodas Skrundas lauku teritorijā Ventas labajā krastā pie Gobdziņu mājām. Klintīs atrodas Gobdziņu ala (26 m), otra garākā Kurzemē.
28. Ātrais kalns (Ātrās klintis, Straujais kalns) – atsegums atrodas Nīkrāces pagastā Ventas kreisajā krastā.
29. Šķerveļa lejteces dolomīta atsegums – krauja atrodas Nīkrāces pagastā Šķerveļa kreisajā krastā ~ 300 m no ietekas Ventā.
30. Šķerveļa akmens – atrodas Nīkrāces pagastā, Dzeldas un Šķerveļa upstarpā netālu no to satekas, 100 m no Šķerveļa krasta mežā, Vormsātes pilskalna piekājē.
31. Zoslēnu atsegumi – atrodas Nīkrāces pagastā Dzeldas kreisajā krastā augšpus ietekai Šķervelī, Zoslēnu gravā.

◆ Citi nozīmīgi dabas objekti:

32. Ventasmuižas atsegums – atrodas Skrundas lauku teritorijā Ventas labajā krastā iepretī Ventasmuižai.
33. Paišu krāce Ventā – atrodas 0,3 km leļpus Lētižas ietekas Ventā, karbona Šķerveļa svītas smilšainajos dolomītos, kritums 35 cm.
34. Krauju krāce Ventā – atrodas 0,7 km leļpus Šķerveļa ietekas Ventā, karbona Šķerveļa svītas dolomītos, kritums 30 cm.
35. Gobdziņu krāce Ventā – atrodas 2 km leļpus Šķerveļa ietekas Ventā, Šķerveļa svītas smilšainajos dolomītos, kritums 150 cm uz 800 m.
36. Varkaļu krāce Ventā – atrodas 2 km leļpus Šķerveļa , 200 m gara krāce, karbona Ketleru svītas smilšakmeņos, kritums 75 cm.

◆ Ārpus lieguma teritorijas atrodas:

37. Lēģernieku atsegums – Valsts nozīmes ģeoloģiskais dabas piemineklis. Atrodas Nīkrāces pagastā, Lētižas labajā krastā uz D no “Lēģerniekiem”.
38. Lētižas brūnogļu atsegums - Latvijas visraksturīgākās juras brūnogļu iegulas. Atsegums atrodas Lētižas gultnē un labajā krastā. Atseguma platība 0,1 ha, aizsardzībā kopš 1957.gada kā vienīgais augšjuras brūnogļu atsegums. Atsegumam ir zinātniska un izglītojoša nozīme.
39. Nīkrāces Sudmaļkalnu akmens – atrodas Nīkrāces pagastā . Aizsardzībā kopš 1957.gada. Šķautņains, stipri sadēdējis un saplaisājis šaura trīsstūra formas kvarcīts ar slānekļa starpkārtām. Izmēri 7,5X5,0X1,7 m, apkārtmērs 21m.

Kultūras pieminekļi ²¹

◆ Kultūrvēsturiskie pieminekļi “Ventas un Šķerveļa ielejas” dabas lieguma teritorijā:

40. Vormsātes pilskalns – atrodas Nīkrāces pagastā, 20 m augstā, stāvā zemesragā Dzeldas upes un Šķerveļa satekā. Atrodas 1,5 km uz Z no Vormsātes pils, gleznainā vietā upes krastā. Pilskalna platums 35x15 m, galos vaļņi. Pilskalns ir Valsts nozīmes arheoloģijas piemineklis. Pilskalna pakājē atrodas Šķerveļa laukakmens.

41. Lēnu muiža – atrodas Nīkrāces pagastā Lēnās, Ventas kreisajā krastā (skat. arī 7. un 8. att.). Muižas apbūves ansamblis cietie no vēlāko laiku pārbūvēm, praktiski gājis bojā parks. Baronam Lēnu pils bijusi kā atpūtas vieta – viņš ir gājis medībās un nedēļas nogali pavadījis pils apkārtnē. Baronam piederējusi arī ferma, klēts, kā arī dzirnavas.

Muižas kungu māja celta 18.gs.2.pusē – 19.gs. 2.pusē. Valsts nozīmes kultūras piemineklis.

Lēnu muižas kalpu māja celta 19.gs.2.pusē. Vietējās nozīmes kultūras piemineklis.

Lēnu muižas saimniecības ēka celta 19.gs.vidū. Valsts nozīmes kultūras piemineklis.

Lēnu muižas kūts celta 1845.gadā. Valsts nozīmes kultūras piemineklis.

◆ Kultūrvēsturiskie pieminekļi “Ventas un Šķerveļa ielejas” dabas lieguma tuvākajā apkārtnē:

42. Lēnu senkapi – atrodas Nīkrāces pagastā, Ventas malā 0,2 km no mācītājmājas un “Ventmaļiem”. Valsts nozīmes arheoloģijas piemineklis. 20.gs.30 gadu beigās Venta te izskalojusi vairākas kuršu vēlā dzelzs laikmeta un agro viduslaiku bronzas rotaslietas.

43. Namdaru kalns – pilskalns – atrodas Nīkrāces pagastā pie “Melderiem”. Vietējās nozīmes arheoloģijas piemineklis.

44. Imuļu (Lēnu) pilskalns – atrodas Nīkrāces pagastā 0,7 km uz DR no Robežnieku mājām, uz R no lieguma atrodas. Izteiksmīgākais Nīkrāces apkārtnes pilskalns. Ierīkots savrupā, ~ 20 m augstā kalnā; platums 30x60 m ar valni D daļā. Valsts nozīmes arheoloģijas piemineklis.

45. Dzeldas pilskalns – atrodas Nīkrāces pagastā pie bijušajām mehāniskajām darbnīcām. Tā lielākā daļa 20.gs. sešdesmitajos gados norakta grantij. Vietējās nozīmes arheoloģijas piemineklis.

46. Nīkrāces (Upenieku) pilskalns – atrodas Nīkrāces pagastā Šķerveles upes kreisajā krastā pie Vormsātes upītes ietekas grūti pieejamā, brikšņainā vietā. Vietējās nozīmes arheoloģijas piemineklis.

²¹ Pēc nozares pārskata “Kultūras mantojuma aizsardzība un saglabāšana. Nozares pārskats rajona plānojuma izstrādāšanai”. VARAM, 1999.g.

47. Lēnu katoļu baznīca – atrodas Nīkrāces pagastā Lēnās, līdzenumā Ventas krastā. Valsts nozīmes aizsargājama kultūras piemineklis. Lēnu Svētās Trīsvienības Romas katoļu mūra baznīca celta 1750. – 1756.gadā. Baznīcas tuvumā atrodas mācītājmāja (18.gs.) un lapene. Baznīcā atrodas Valsts nozīmes mākslas piemineklis – ērģeļu prospekts, kas taisītas 18.gs.b. un atjaunotas 20.gs. Vērtīgi mākslas pieminekļi ir biktssoli (17.un 18.gs.). Baznīcas apakšzemes velvēs apbedīti divi no pēdējiem Piltenes bīskapiem. Lēnu draudzē strādājis arī vēlākais kardināls Juliāns Vaivods (1895. – 1990.g.). 2000.gadā baznīcā uzcelts jauns galda altāris, kuru dāvinājuši Neatkarīgā Maltas bruņinieku ordeņa kavalieri. Tiek plānota ērģeļu atjaunošana.
48. Vormsātes muiža - atrodas Nīkrāces pagastā Vormsātē, uz DR no lieguma. Vietējās nozīmes kultūras piemineklis. Muiža celta 1809.gadā kā barona Hansa Doo pastāvīgā dzīvesvieta. Tā bijusi ļoti skaista trīsstāvu celtnē ar vairākām zālēm un barona istabām. Pils tika uzcelta ar interesantu torni dienvidu galā, kur atradās kāpnes. Ap muižu izkārtotas saimniecības ēkas un pils parks ar visai retām un interesantām koku sugām. Baronam bijusi sava dārzniecība, suņu māja, putnu māja 1905.gadā pili nodedzināja, pēc tam tā tika atjaunota un nodota pagasta darbinieku rīcībā. Pašlaik pils remonta darbi pārtraukti un pils bojājas.
49. Vormsātes pils ar parku – atrodas Nīkrāces pagastā Vormsātē. Vietējās nozīmes kultūras piemineklis. 18.gs. beigās iekārtots kā liels romantisks ainavu parks. Tagad – nekopts. No skaistā parka Šķerveļa krastos (mūra tilts pār to – izcils amatnieku darbs) ar kādreiz bijušajām arhitektūras celtnēm saglabājušies atsevišķi vērtīgu sugu koki, piemēram, Kanādas helmlokegle. No muižas pils bija redzams Šķervelis ar nelieliem ūdenskritumiem un kupliem kokiem apaugušām salām.
50. Lēnu baznīckrogs – atrodas Nīkrāces pagastā Lēnās, līdzenumā pie baznīcas krustcelēs. Krogs tika uzcelts 19.gs.beigās, tagad pārbūvēts par dzīvojamo māju un nosaukts par “Ventaskrastiem”. Kroga ēka ir Valsts nozīmes arhitektūras piemineklis. Mājā ir manteļskurstenis, kurš ir celts no mājas pamatiem.
51. Lēnu mācītājmājas lapene – atrodas Nīkrāces pagastā Lēnās, mācītājmājas parkā. Bojātas dažas koka detaļas. Vietējās nozīmes kultūras piemineklis.
52. 2.Pasaules karā kritušo padomju armijas karavīru brāļu kapi – atrodas Nīkrāces pagastā, Skrundas – Vaiņodes ceļa labajā pusē. Vislielākie brāļu kapi Kuldīgas rajonā, 3000 kritušie. Piemineklis “Pieta”, 1979.gadā veidoja tēlniece L.Rezevska.

1.5. Institucionālie aspekti

1.5.1. Teritorijas pārvalde un tās apsaimniekotāji

LR likums²² "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" ir likumdošanas bāze īpaši aizsargājamās dabas teritorijas pārvaldes institūciju izveidošanai. Minētais likums nosaka, ka aizsargājamajās teritorijās, kurām nav savas pārvaldes institūcijas, pārvaldi realizē pašvaldības. Dabas liegumā "Ventas un Šķerveļa ieleja" tā patreizējā statusā teritorijas pārvaldes realizētājs ir pašvaldības – Kuldīgas rajona Skrundas pilsētas ar lauku teritoriju pašvaldība un Nīkrāces pagasta pašvaldība, Saldus rajona Pampāļu pagasta pašvaldība.

Ministru kabineta noteikumi Nr.354 "Par īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem" regulē²³ aizsargājamās teritorijas apsaimniekošanu. Saskaņā ar minētajiem MK noteikumiem par aizsargājamās teritorijas apsaimniekošanu atbildīga ir aizsargājamās teritorijas administrācija, un ja tādas nav - zemes īpašnieks vai tās lietotājs. Savukārt, zemes īpašnieka vai tās lietotāja pienākumus²⁴ nosaka likums "Par īpaši aizsargājamajām teritorijām". Minētais likums "Par īpaši aizsargājamajām teritorijām" saimniecisko pasākumu veikšanai aizsargājamajā teritorijā atļauj²⁵ izveidot bezpeļņas organizāciju, bet tās uzturēšanai – veidot arī speciālus fondus²⁶.

1.5.2. Teritorijai saistošie normatīvie dokumenti

Apskatā par dabas liegumam "Ventas un Šķerveļa ieleja" saistošajiem normatīvajiem dokumentiem ir uzskaitīti vispārīgos vides aizsardzības principus nosakošie normatīvie dokumenti, specifiskie vides aizsardzības normatīvie dokumenti, tai skaitā mežu apsaimniekošanu, aizsardzību un to resursu izmantošanu, regulējošie likumi un Ministru kabineta noteikumi.

◆ Dabas liegumam "Ventas un Šķerveļa ieleja" saistošie normatīvie dokumenti

Nosaukums	Statuss
<i>Vispārīgos dabas aizsardzības principus nosakošie likumdošanas akti:</i>	
Par vides aizsardzību, 06.08.1991.,grozījumi 22.05.1997.un 20.12.2001.	Likums
Par ietekmes uz vidi novērtējumu, 14.10.1998.	Likums

²² LR likums "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" (1993) - 25. pants

²³ MK noteikumi "Par īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem" - 6. pants

²⁴ LR likums "Par īpaši aizsargājamās dabas teritorijām" (1993) - 24. pants

²⁵ LR likums "Par īpaši aizsargājamās dabas teritorijām" (1993) - 26. pants

²⁶ LR likums "Par īpaši aizsargājamās dabas teritorijām" (1993) - 28. pants

Nosaukums	Statuss
<i>Teritorijas aizsardzības statusu un izmantošanu un apsaimniekošanu nosakošie normatīvie dokumenti:</i>	
Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, 02.03.1993., grozījumi 30.10.1997.un 28.02.2002.	Likums
Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, Nr.354, 21.10.1997	Ministru Kabineta noteikumi
Līgumu slēgšanas kārtība īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzības nodrošināšanai, Nr.247, 25.07.2000	Ministru Kabineta noteikumi
Noteikumi par dabas liegumiem, Nr.212, 15.06.1999	Ministru Kabineta noteikumi
<i>Zemes lietošanas un zemes ierīcības pasākumus nosakošie normatīvie dokumenti:</i>	
Par zemes lietošanu un zemes ierīcību, 21.06.1991	Likums
Aizsargjoslu likums, 05.02.1997., grozījumi 12.04.2002.	Likums
Par īpašuma tiesību atjaunošanu uz zemi, kura aizņemta ar īpaši aizsargājamiem dabas objektiem, 14.09.1995.	Likums
Zemes transformācijas (pārveidošanas) atļaujas izsniegšanas kārtība, Nr.300, 12.08.1997	Ministru Kabineta noteikumi
<i>Sugas un biotopu aizsardzību nosakošie normatīvie dokumenti:</i>	
Sugu un biotopu aizsardzības likums, 16.03.2000	Likums
Augu aizsardzības likums, 17.12.1998.	Likums
Dzīvnieku aizsardzības likums, 09.12.1999.	Likums
Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi, Nr.45, 30.01.2001	Ministru Kabineta noteikumi
Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu, Nr.396, 14.11.2000	Ministru Kabineta noteikumi
Noteikumi par zaudējumu atlīdzību par īpaši aizsargājamo sugu indivīdu un biotopu iznīcināšanu vai bojāšanu, Nr.117, 16.03.2001	Ministru Kabineta noteikumi
Zvejniecības likums, 12.04.1995.	Likums
<i>Mežu un to resursu aizsardzību nosakošie normatīvie dokumenti:</i>	
Meža likums, 24.02.2000	Likums
Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā, Nr.189, 08.05.2001	Ministru Kabineta noteikumi
Meža apsaimniekošanas un izmantošanas sanitārie noteikumi, Nr.58, 21.03.1995	Ministru Kabineta noteikumi
Noteikumi par koku ciršanu meža zemēs, Nr.372, 24.10.2000	Ministru Kabineta noteikumi
Par likumu piemērošanu krimināllietās par koku nelikumīgu (patvarīgu)ciršanu, meža iznīcināšanu vai bojāšanu, Nr.6, 22.12.1997	Augstākās tiesas lēmums
Kārtība koku ciršanai ārpus meža zemes, Nr.416, 28.11.2000	Ministru Kabineta noteikumi
Kārtība, kādā aprēķināmi mežam nodarītie zaudējumi, Nr.370, 24.10.2000	Ministru Kabineta noteikumi
Par instrukcijas par kārtību, kādā piemērojama atbildība par	Meža ministrijas

Nosaukums	Statuss
meža apsaimniekošanas un izmantošanas noteikumu pārkāpumiem, Nr.104, 17.11.1992	pavēle
Medību likums, 01.06.1995., grozījumi 16.03.2000.	Likums
Medību noteikumi, Nr.251, 08.08.1995	Ministru Kabineta noteikumi
Par putnu rudens medību termiņiem un laikiem, 16.07.1998	Zemkopības ministrijas rīkojums
<i>Ģeoloģisko un ģeomorfoloģisko dabas pieminekļu aizsardzību nosakošie normatīvie dokumenti:</i>	
Par zemes dzīlēm, 02.05.1996.	Likums
Noteikumi par aizsargājamiem ģeoloģiskajiem un ģeomorfoloģiskajiem dabas pieminekļiem, Nr.175, 17.04.2001.	Ministru kabineta noteikumi

1.5.3. Būtiski vēsturiski fakti

Nīkrāces apvidus pirmo reizi vēstures dokumentos minēts 1253.gadā kā Celde. Tagad Nīkrāces centru sauc par Dzeldu. Apdzīvotā vieta Lēnas vēstures dokumentos pirmo reizi minētas 1253.gadā, kad novadu ieguva bīskaps un izlēņoja ordeņa kalpotājam Indriķim. 1722.gadā Lēnas nopirka Durbes muižas īpašnieks E.F.Osten – Sakens, atdodams Lēnu baznīcu katoļiem. 1730.gadā Lēnas nodeva Piltenes bīskapa rīcībā. 1750. – 1756.gadā Lēnās tika uzcelta katoļu mūra baznīca. Lēnām piederējuši 1220 ha zemes un bija 103 iedzīvotāji. 1873.gadā Lēnās tiek uzcelts skolas nams.

19.gs. sākumā tagadējā Nīkrāce sastāvēja no vairākiem maziem pagastiem, kas tagad, apvienoti zem Nīkrāces nosaukuma, ir tikai apdzīvotas vietas. 20.gs.sākumā Nīkrāces pagasts saukts par Briņķu pagastu, bet 1920.gadā tas nodēvēts par Nīkrāces pagastu. Tajā ietilpušas Briņķu, Lielnīkrāces, Lielvormsātes, Tukuma, Lieldzeldas un Mazdzeldas muižas. Pašreizējā Nīkrāces pagastā vēl ietilpst Lēnas, kas kādreiz ietilpušas Rudbāržu pagasta teritorijā.

1905.gada streiku vilnī, kas vēlās pāri Latvijas laukiem, aktīvi iesaistījās arī Nīkrāces (toreiz Briņķu) pagasta zemnieki, skolnieki un inteliģence. Zemnieku streiki pārauga atklātā cīņā – nodedzināja Briņķu, Nīkrāces un Vormsātes pilis.

Liela vēsturiska nozīme Lēnām bija Latvijas valsts tapšanas laikā. 1918.gada 18.novembrī, kad tika proklamēta Latvijas valsts, tad lēnieši un rudbāržnieki bija pirmie, kas atzina brīvo Latviju. No Lēnām pirmā Latvijas armijas virspavēlnieka pulkveža Kalpaka vadībā armija uzsāka uzvaras gājienu Latvijas atbrīvošanā. Pie Lēnām un Ventas noritēja pirmās Ventas kaujas. No Lēpenieku mājām Ventas labajā krastā sākās O.Kalpaka taka (kopta līdz 1940.gadam). Šajā vietā 1919.gada 3.martā kalpakieši pārcēlās pāri Ventai un sāka pretuzbrukumu.

1920.gadā muižu zemes sadalīja jaunsaimniecībās, bet pašas muižas nodeva sabiedrisko organizāciju rīcībā. Latvijas republikas laikā darbojās

dažādas biedrības – bibliotēkas, piensaimniecības, pašpalīdzības biedrības, kā arī vairāki veikali, pienotava, zāģētava Tukumā, dzirnavas Tukumā, Vormsātē, Dzeldā, Lēnās.

1940. – 1941.gadā Nīkrācē nodibina padomju varu. 1941.gadā vācieši Nīkrāci ieņēma pēkšņi un klusi, bez kaujām. 1944. – 1945.gada ziemā Nīkrāces apkārtnē notika smagas kaujas pret “Kurzemes katlā” ieslēgto vācu karaspēku. Ļoti sīvas kaujas notika novembrī, kad padomju vienības forsēja Dzeldas upi un vācieši tika padzīti no Lieldzeldas. Kaujas turpinājās uz Z, kur bija nocietinājusies vācu armija. Pēc sīvām kaujām vācieši tika padzīti aiz Dzeldas, kur viņi noturējās līdz kapitulācijai. Nīkrācē atradās padomju karaspēks un šī vieta, kas vairākus mēnešus atradās tiešā frontes tuvumā, bija pārvērsta gruvešu kaudzē. Postījumi apkārtnē bija milzīgi – sagrautas mājas, iedzīvotāji devušies bēgļu gaitās, zeme pilna ar mīnām, iznīcinātiem tankiem. 1945. – 1946.gadā iedzīvotāji organizēja masveida spridzekļu iznīcināšanu.

1947.gadā tika izveidots lauksaimniecības kooperatīvs. 1949.gada 25.martā daudzi iedzīvotāji tika izvesti uz Sibīriju. Pirmo kolhozu “Varonis” dibināja 1949.gada aprīlī.

Teritorija dažādos laika periodos pēc administratīvā iedalījuma ir ietilpusi vairākos rajonos:

53. 1947.gadā – R daļa Aizputes rajonā, A daļa Saldus rajonā;

54. 1953.gadā - Skrundas rajonā;

55. kopš 1963.gadā – Kuldīgas un Saldus rajonos.

1.5.4. Teritorijas dabas aizsardzības vēsture

Dabas lieguma “Ventas un Šķerveļa ieleja” dabas aizsardzības vēsture ir sākusies 1957.gadā. Ventas un Šķerveļa upju ieleju posms Nīkrāces ciema un Skrundas pilsētciemata robežās 953 ha platībā 1987.gadā ar Latvijas Ministru Padomes lēmumu tika apstiprināts par aizsargājamu komplekso dabas liegumu (organizēšanas gadi 1957., 1977.). 1999.gada 15.jūnijā tiek apstiprināti LR Ministru kabineta noteikumi Nr.212 - “Noteikumi par dabas liegumiem”. Ventas un Šķerveļa ielejai nosaka īpaši aizsargājamās teritorijas aizsardzības statusu.

2. lieguma teritorijas pamatvērtības, to ietekmējošie faktori un problēmas

2.1. Dabas lieguma pamatvērtības

56. Raksturīgi pamatiežu atsegumi upju ielejās u.c. ģeoloģiskie un ģeomorfoloģiskie objekti (t.sk. ar dabas pieminekļu statusu)

57. Ventas upe kā dabisks sugu migrācijas ceļš, nozīmīga zivju nārsta vieta un rekreācijas resurss.

58. Daudzveidīgas, vizuāli vērtīgas ainavas, tai skaitā kultūrainavas

59. Starptautiski nozīmīgi biotopi

2.2. Lieguma teritoriju ietekmējošie faktori un problēmas

Pozitīvie	Negatīvie
<ul style="list-style-type: none"> ◆ Dabas liegumā ir daudzveidīgas vērtības: ģeoloģiskie un ģeomorfoloģiskie objekti, starptautiski nozīmīgi biotopi, kultūrainavas u.c. ◆ Dabas liegums atrodas ar dabas un kultūras vērtībām bagātā teritorijā, kas var veicināt tūrisma attīstību ◆ Dabas liegumā ir koncentrēti arī īpaši aizsargājami dabas pieminekļi ◆ Dabas liegums ir relatīvi labi pieejams (transporta tīkls) ◆ Svarīgas nozīmes maģistrāles (ar lielu intensitāti) nešķērso dabas liegumu ◆ Ir veikta izpēte, t.sk. Emerald projekta ietvaros 	<p>60. Dabiskās sukcesijas rezultātā degradējas vēsturiskā kultūrainava un pļavu biotopi (t.sk. ielejas pļavas)</p> <p>61. Pieder daudziem īpašniekiem, galvenokārt privātīpašumā, maz valsts un pašvaldību īpašumu</p> <p>62. Sadalīts starp trīs pašvaldību, kā arī 2 rajonu teritoriju, nav administratīvās vienotības – pārvaldes koordinācijas problēmas</p> <p>63. Ainavu degradē neatbilstoša cilvēku darbība, t.sk. būvniecībā – ainavas degradācija</p> <p>64. Atkritumu izgāšana</p> <p>65. Dabā nav precīzi iezīmētas lieguma robežas, nav (vai ir nepietiekamas un novecojušu standartu) informatīvās norādes</p> <p>66. Zemais iedzīvotāju vides izglītības un apziņas zemais līmenis, neinformētība</p> <p>67. Nav piesaistīti naudas resursi</p> <p>68. Tūristu plūsma netiek organizēta, nav izstrādātu un uzraudzītu maršrutu taku, kas ļautu gan piesaistīt vairāk tūristus, gūstot attīstības resursus, vienlaikus saudzēt neaizskaramās, nodrošināt sakopšanu</p> <p>69. Dabas lieguma robežas vairākos posmos neatbilst dabas kompleksas aizsardzības un teritorijas attīstības interesēm</p> <p>70. Izpēte nav pietiekami daudzpusīga un detalizēta</p>

13. attēls. Pļavu aizaugšana – viena no būtiskajām problēmām dabas liegumā

3. DABAS LIEGUMA APSAIMNIEKOŠANAS MĒRĶI

Ilgtermiņa mērķis – saglabāt un aizsargāt galvenās teritorijas vērtības, paaugstināt teritorijas ainavisko pievilcību un izmantot to zinātniskās pētniecības, vides izglītības un rekreācijas vajadzībām, vienlaikus veicinot teritorijas attīstību un iedzīvotāju labklājību.

Dabas lieguma apsaimniekošanai dabas aizsardzības plāna ietvaros ir jāsekmē:

71. Dabas vērtību aizsardzība;
72. Ainavas saglabāšana un izkopšana;
73. Teritorijas attīstība, iedzīvotāju labklājības sekmēšana un vides izglītības līmeņa paaugstināšana;
74. Teritorijas izmantošana izglītībai un zinātnei;
75. Teritorijas izmantošana atpūtai.

◆ Tiešie mērķi (konkrētajam periodam)

◆ Radīt pamatu kompleksai dabas lieguma aizsardzībai un apsaimniekošanai, izveidojot vienotu, koordinētu apsaimniekošanas sistēmu.
◆ Nodrošināt teritorijas atpazīstamību dabā.
◆ Organizēt zinātniskās pētniecības, vides izglītības, kā arī ekotūrisma attīstības pamatus lieguma teritorijā.

◆ Nodrošināt sistemātisku būtiskāko dabas vērtību un ainavu aizsardzību un uzturēšanu, regulējot darbības un stimulējot īpašniekus to veikšanai atbilstoši lieguma un katras tā zonas vērtībām.

4. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI (RĪCĪBAS PLĀNS)

Apsaimniekošanas plānā atbilstoši likuma "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" prasībām, norādīti konkrēti veicamie pasākumi apsaimniekošanas mērķu sasniegšanai.

Pasākumu komplekss izvērsti vairākos virzienos:

1. virziens: dabas lieguma robežu optimizācija. Dabas lieguma robežu apraksts un shēma noteikta MK noteikumos. Dabas aizsardzības plānā ieteikts veikt izmaiņas robežu aprakstā, lai nodrošinātu to labāku atbilstību nospraustajiem mērķiem

2. virziens: pārvalde, apsaimniekošana, informācija. Pasākumu komplekss skar visu lieguma teritoriju un ir vērsti uz noteiktā mērķa – vienotas pārvaldes un apsaimniekošanas sistēmas veidošanu, kā arī teritorijas atpazīstamības paaugstināšanu.

3. virziens: dabas un ainavas aizsardzības un teritorijas attīstības pasākumi dažādās lieguma daļās. Iekļauti konkrētie apsaimniekošanas pasākumi, kas ir specifiski dažādām teritorijas daļām un noteikti saskaņā ar šo daļu galvenajām saglabājamām vērtībām un attīstības potenciāla.

Papildus sniegti ieteikumi tālākiem pasākumiem dabas aizsardzībā un teritorijas attīstībā. Šie ieteikumi ir rekomendējoši turpmākas izpētes veikšanai.

4.1. Dabas lieguma teritorijas robežu optimizācija

Priekšlikumi dabas lieguma robežu grozīšanai

Sagatavot un iesniegt MK priekšlikumu par dabas lieguma robežu grozīšanu

Pamatojums:

Dabas lieguma robežas atsevišķās tā daļās nospraustas bez pietiekama pamatojuma, tādējādi lieguma teritorijā ir ietverti zemes gabali, kuros nav izcilas dabas vērtības, savukārt ārpus lieguma atrodas teritorijas ar būtiskām vērtībām, sadalot fiziski un ainaviski vienotus kompleksus.

4.1.1. Teritoriju iekļaušana dabas liegumā

Lai nodrošinātu efektīvu un kompleksu vērtīgāko dabas teritoriju aizsardzību, iekļaut lieguma teritorijā:

◆ Sudmaļu saimniecības teritoriju Lētižas kreisajā krastā

Pamatojums: liegumā tiek iekļauta Lētižas upes ielejas teritorijas posms

- ◆ Šķerveļa upes labā krasta nogāzes teritoriju, nosakot robežu 20 m attālumā no nogāzes malas, tai paralēli (skat. karti)

Alternatīvais risinājums: noteikt robežu pa īpašuma robežām

Pamatojums: liegumā tiek iekļauts Šķerveļa upes ielejas posms

- ◆ Dzeldas labā krasta nogāzes teritoriju, nosakot robežu no saimniecības Tiltiņi austrumu robežas punkta (skat. robežu apraksta 22. – 23. p.) līdz saimniecība Melderi ZR kupicai un no tās virzienā uz ZR, taisnā līnijā līdz Zoslēnu lejas dambim; tālāk pa dambi līdz Zoslēnu saimniecības R stūrim

Pamatojums: liegumā iekļauts Dzeldas upes ielejas posms

- ◆ Lejasventnieku mājas (mainot robežas novilkšanas principu pa Kalnaventnieku saimniecības ziemeļu robežu)

Pamatojums: viensētas kompleksa iekļaušana lieguma teritorijā.

◆ 4.1.2. Teritoriju izslēgšana no dabas lieguma

Lai veicinātu teritorijas attīstību un saimniecisko darbību tajā, izslēgt no dabas lieguma sekojošas teritorijas:

- ◆ Valsts mežu 349 un 351 kvartālus, nosakot robežu pa autoceļu

Pamatojums: meža iecirkņus no lieguma teritorijas nodala autoceļš; tajos nav konstatēti starptautiskas nozīmes biotopi vai citas īpaši nozīmīgas dabas vērtības.

- ◆ Saimniecības meža daļu, nosakot robežu pa meža stigu (skat. kartē)

Pamatojums: meža platībās nav konstatētas īpaši nozīmīgas dabas vērtības; lieguma teritorijā tiek saglabātas meža platības ar gravu un ielejas nogāžu mežiem.

Alternatīvais risinājums: noteikt minētās meža teritorijas kā teritorijas lieguma ietvaros, kurās pieļaujama galvenā cirte un rekonstruktīvā cirte.

◆ 4.1.3. Dabas lieguma robežu precizēšana un saskaņošana

Aktualizēt dabas lieguma robežu aprakstu, saskaņojot to ar lieguma shēmu un esošo valsts meža kvartālu numerāciju

Pamatojums

MK 1999. gada 15. jūnija noteikumos nr. 212, 90. pielikumā noteiktais robežu aprakstus nesakrīt ar lieguma shēmu.

MK apstiprinātais robežu apraksts (1999. gada 15. jūnija noteikumos nr. 212, 90. pielikumā) nesakrīt ar pašreizējo valsts mežu kvartālu numerāciju.

4.2. Dabas lieguma pārvaldes un apsaimniekošanas sistēmas izveidošana un teritorijas apzīmēšana

Dabas lieguma pārvaldi saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" 25. pantu realizē pašvaldības (atsevišķa pārvaldes institūcija liegumam nav izveidota), bet koordinē Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija.

Prioritārie pasākumi

◆ 4.2.1. Bezpeļņas organizācijas izveide lieguma teritorijas apsaimniekošanai

Izveidot bezpeļņas organizāciju koordinētai dabas lieguma teritorijas apsaimniekošanai

Pamatojums

Dabas liegums atrodas 3 pašvaldību teritorijā un tam nav izveidota speciāla pārvaldes institūcija. Lai nodrošinātu lieguma dabas aizsardzības plāna īstenošanu un kompleksu, koordinētu tā teritorijas apsaimniekošanu, ir būtiski izveidot vienu organizāciju.

Iespējamais nosaukums:

"Dabas lieguma Ventas un Šķerveļa ieleja apsaimniekošanas un informācijas centrs",

Iespējamie dibinātāji (dalībnieki):

- ◆ Skrundas pilsētas ar lauku teritoriju, Nīkrāces un Pampāļu pagastu pašvaldības
- ◆ VAS "Latvijas Valsts meži"
- ◆ Zemes īpašnieki un lietotāji
- ◆ Sabiedriskās organizācijas

Organizācijas mērķi un uzdevumi

- ◆ Koordinēt dabas aizsardzības un apsaimniekošanas pasākumu veikšanu (t.sk. koordinēt līgumu slēgšanas procedūru);
- ◆ Veidot izglītības un informācijas centru un datu bāzi par lieguma teritoriju;
- ◆ Sekmēt zinātnisko darbību un vides izglītību, izmantojot lieguma vērtības; t.sk. zemes lietotāju un īpašnieku izglītošana;
- ◆ Regulēt teritorijas izmantošanu tūrismā;
- ◆ Sekmēt līdzekļu piesaisti dabas lieguma teritorijai, tā attīstības plāna īstenošanai;
- ◆ Īstenot uzraudzības funkciju.

Paredzamās izmaksas

Izveidošanas izmaksas (juridiskās procedūras nodrošināšanai) – atkarībā no organizācijas formas

Ofisa iekārtošanai, vienai darba stacijai ~ 2000; ikgadējās izmaksas uz 1 darba vietu ~3000 – 4000 Ls.

Resursi

Dibinātāju iemaksas, piesaistītie līdzekļi (skat.4.5. nodaļu)

Laiks

2002. gads

◆ 4.2.2. Informatīvo zīmju uzstādīšana

Izgatavot un uzstādīt dabā (1. pielikuma 8. shēmā norādītajās vietās) aizsargājamo teritoriju apzīmējošas informatīvās zīmes saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 354 un to 1. pielikumu.

Pamatojums

Zīmju uzstādīšanu paredz MK noteikumi Nr. 354

Izpildītājs

Pašvaldības vai izveidotā lieguma apsaimniekošanas organizācija

Paredzamās izmaksas

Aptuvenās izmaksas – ap 40 Ls par zīmes izgatavošanu.

Resursi

Valsts un pašvaldību līdzekļi, piesaistītie līdzekļi

Laiks

2002. – 2003. gads

14. attēls. Novecojuši, standartam neatbilstoša informācijas zīme un zemes īpašnieku uzstādītas zīmes Ventas ielejā

Turpmākie pasākumi:

4.2.3. Informācijas apkopošana un datu bāzes izveidošana

Apkopot pieejamo informāciju par lieguma teritoriju, tā dabas un kultūrvēsturiskajām vērtībām; veidot un uzturēt datu bāzi.

◆ 4.2.4. Zinātniskās izpētes un vides monitoringa organizēšana

Izstrādāt zinātniskās pētniecības koncepciju un rīcības plānu tās ieviešanai, paredzot:

- ◆ Izpēti apsaimniekošanas pasākumu precizēšanai
- ◆ Vides un ainavas monitoringa sistēmas izveidi dažādās lieguma zonās un apsaimniekošanas režīma teritorijās,
- ◆ Teritorijas izmantošanu ģeoloģisko ģeomorfoloģisko, hidroloģisko, bioloģisko, ainavu u.c. pētījumu veikšanai un iegūtās informācijas apkopošanu.

◆ 4.2.5. Vides izglītības veicināšana

Izmantojot informāciju par lieguma teritoriju, veicināt vides izglītību un vides apziņu:

- ◆ Izglītojot un informējot zemes īpašniekus un lietotājus

- ◆ Veicinot lieguma apmeklētāju izglītošanu (ar informācijas centra palīdzību, gidu pakalpojumiem)
- ◆ Popularizējot informāciju par dabas vērtībām lieguma teritorijā un to aizsardzību

◆ 4.2.6. Tūrisma koncepcijas izstrāde

Izstrādāt tūrisma attīstības koncepciju lieguma teritorijā, nosakot:

- ◆ Tūrisma attīstība nav pretrunā ar dabas aizsardzību
- ◆ Prioritāte izziņas tūrismam un ekotūrismam
- ◆ Popularizācijas pasākumi (t.sk. informācijas izplatīšana)
- ◆ Izglītošanas pasākumi un gidu pakalpojumi
- ◆ Starpreģionālā un reģionālā sadarbība

15. attēls. Tūristu uzņemšanai gatavojas atsevišķi zemes īpašnieki, taču trūkst vienotas koncepcijas un nosacījumi tūrisma attīstībai.

◆ 4.2.7. Stendu un norāžu uzstādīšana

Izgatavot un uzstādīt informatīvus stendus izvēlētajās vietās lieguma teritorija, t.sk. ar kartogrāfisku informāciju, kā arī norādes:

- ◆ Uz izciliem dabas objektiem
- ◆ Uz apskates vietām
- ◆ Uz viensētām

4.3. Apsaimniekošanas pasākumi dažādās lieguma teritorijas daļās

Teritorijas dalījums pēc apsaimniekošanas pasākumu rakstura:

76. Upju ielejas

77. Boreālie meži (boreālie meži ārpus upju ielejām)

78. Augstvērtīgo ainavu aizsardzības teritorija

79. Vēsturisko lauksaimniecības ainavu aizsardzības teritorijas

80. Mežsaimnieciskās darbības teritorijas

81. Lauksaimnieciskās darbības un dīķsaimniecības teritorijas

Prioritārais pasākums:

◆ 4.3.1. Dažāda apsaimniekošanas režīma teritoriju apsekošana un to robežu noteikšana dabā

Veikt dažādu izdalīto apsaimniekošanas režīma teritoriju apsekošanu un to robežu noteikšanu dabā.

Pamatojums

Teritoriju apsekošana un to robežu noteikšana dabā nepieciešama, lai precizētu kas iekļaujami noslēdzamajos līgumos iekļaujamajos pasākumos konkrētajos zemes īpašumos, (skat. 4.4. nodaļu), kā arī individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu izstrādei un lieguma robežu optimizācijai.

Izpildītājs

Pieaicinātie speciālisti (saskaņojot ar VARAM)

Paredzamās izmaksas

2000 – 4000 Ls

Resursi

Valsts līdzekļi, piesaistītie līdzekļi (skat. 4.5. nodaļu)

Laiks

2002. – 2003. gads

4.3.2. Apsaimniekošanas režīma un pasākumu noteikšana atbilstoši lieguma teritorijas daļu specifikai			
♦ Teritorija, tās daļa	♦ Īss raksturojums	♦ Apsaimniekošanas mērķis	♦ Nosacījumi un veicamie pasākumi
♦ Upju ielejas	Zona ietver upju ielejas teritoriju, kurās koncentrētas galvenās dabas vērtības: pamatiežu atsegumi ar zinātnisku un estētisku nozīmi; daļai atsegumu ir valsts nozīmes dabas pieminekļa statuss, upju straujteses; nogāžu meži; ieleju pļavas u.c.	Aizsargāt dabas vērtības, izmantot tās izziņai un rekreācijai, cik tālu pieļaujams dabas saglabāšanas interesēm	Nosakāms stingrs aizsardzības režīms, atbilstoši katrai teritorijas daļai.
ležu atsegumi			Nosakāms aizsardzības režīms, izmantošana zinātniskiem pētījumiem. Atļauts ņemt paraugus tikai zinātniskiem pētījumiem, saskaņojot ar RVP. Pieļaujama izmantošana tūrisma un rekreācijā, ievērojot estētisko nozīmi, vienlaikus nodrošinot nepieciešamo dabas aizsardzības režīmu. Aizliegta saimnieciskā darbība, aizliegts rīkot sacensības, nobradāt atsegumus, ņemt paraugus privātām kolekcijām.

			Informācijas zīmes.
Nogāžu un gravu meži			Aizliegta jebkāda saimnieciskā darbība, kas nav saistīta ar to aizsardzību. Pieļaujama izziņas un veselības taku veidošana u.c. aktivitātes rekreācijā, ja tās nav pretrunā ar aizsardzības režīmu. Teritorijā ap melnā stārķa ligzdošanas vietu (pie Šķerveļa upes, skat. kartē) aizliegta taku ierīkošana u.c. aktivitātes; izveidojams mikroliegums.
Ieleju pļavas			Jānodrošina pļavu saglabāšanās tās regulāri izpļaujot (ne ātrāk kā pēc 30. jūnija)
◆ Boreālie meži (boreālie meži ārpus upju ielejām)			Aizliegta jebkāda veida saimnieciskā darbība Atļauta izmantošana rekreācijā, ja tas nav pretrunā ar aizsardzības režīmu.
Augstvērtīgo ainavu aizsardzības teritorija	Teritorijā saglabājusies kultūrvēsturiskās ainavas telpiskā struktūra, tā aptver ainaviski vērtīgāko lieguma daļu.	Ainavu vēsturiski telpiskās struktūras uzturēšana un sakopšana	Pieļaujama un veicināma saimnieciskā darbība, kas nodrošina tradicionālās kultūrainavas saglabāšanu. Veicami pasākumi tradicionālās ainavas telpiskās struktūras saglabāšanai. Nedrīkst apmežot, novēršama dabiskā sukcesija Saglabāt tradicionālo apbūvi.
Lauksaimniecībā izmantojamā zeme			Tradicionālā lauksaimniecība; apsaimniekošana nedrīkst pasliktināt ainavas

			kvalitāti, kā arī pļavu biotopu degradāciju. Nedrīkst pieļaut dabiskās sukcesijas procesu – lauksaimniecības zemju aizaugšanu. ²⁷
Viensētu apbūve			Veicot būvniecības un rekonstrukcijas darbus, jā saglabā tradicionālais apbūves raksturs ²⁸
Lēnu muižas komplekss			Jāatjauno muižas ansambļa vēsturiskais veidols ²⁹
Padomju laika saimnieciskā apbūve			Veikt fermas “Pilsžogi” rekultivāciju Nodrošināt bijušas lielsaimniecības cūku fermas sakārtošanu atbilstoši vides prasībām
Vēsturisko lauksaimniecības ainavu aizsardzības teritorijas	Tradicionālās lauksaimniecības zemes ar viensētu apdzīvojumu un vēsturisko meliorācijas grāvju struktūru. Daļēji pamestas un pakļautas sukcesijas procesam	Kultūrainavas telpiskās struktūras saglabāšana	Veicama tradicionāla, ekstensīva lauksaimnieciskā darbība, saglabājot un atjaunojot vēsturisko struktūru, t.sk. grāvjus. Saglabājamās pļavas, veicot to izpļaušanu. Nav veidojamas jaunas meliorācijas sistēmas Veicināma teritorijas apdzīvotība un pamesto viensētu atjaunošana, nosakot
♦ Mežsaimnieciskās darbības teritorijas	Mežu teritorijas, kurās pieļaujama mežsaimnieciskā darbība saskaņā ar īpaši aizsargājamo teritoriju	Teritorija izdalīta, lai sekmētu tā saimniecisko attīstību, vienlaikus nodrošinot dabas aizsardzības intereses	Saimnieciskā darbība atļauta saskaņā ar īpaši aizsargājamo teritoriju apsaimniekošanas noteikumiem u.c. normatīvajiem aktiem (līdz dabas lieguma individuālo aizsardzības noteikumu izstrādāšanas)

²⁷ Nosakāmi valsts atbalsta pasākumi – 100% nodokļa atlaide, ievērojot apsaimniekošanas nosacījumus

²⁸ Nosakāmi valsts atbalsta pasākumi – dotācija 55% apmērā no būvniecības izmaksām, ja tiek nodrošinātas minētās prasības

²⁹ Nosakāmi valsts atbalsta pasākumi – dotācija 55% apmērā no būvniecības izmaksām, ja tiek nodrošināta muižas ansambļa veidola

	apsaimniekošanas noteikumiem u.c. normatīvajiem aktiem.		Izstrādājot individuālos dabas lieguma aizsardzības noteikumus, iekļaujama ainavu aizsardzības režīma zonā. mikrolieguma izveidošana.
Lauksaimnieciskās darbības un dīķsaimniecības teritorijas	Teritorijas, kurās tradicionālā agroainava ir būtiski izmainīta, padomju laikā veikta meliorācija, sekmējot intensīvas lauksaimniecisko darbību. Teritorijai nav raksturīgas būtiskas aizsargājamās dabas vērtības (biotopi u.c.).	Sekmēt lauksaimniecisko u.c. veida darbību, vienlaikus saglabājot atklāto ainavas raksturu un uzlabojot vides kvalitāti	Atļauta lauksaimnieciskā darbība; Saglabājams ainavas atklātais raksturs Atjaunojami dīķi Teritoriju var izmantot rekreācijai Veicot saimniecisko darbību, jānodrošina vides prasību ievērošana atbilstoši normatīvajiem aktiem. Nav pieļaujama piesārņojuma nokļūšana ūdenstecēs.

Citi veicamie pasākumi

(netiek aprakstīti pasākumi, kas norādīti tabulā)

◆ 4.3.3. Lēnu muižas ansambļa sakārtošana

Atjaunot Lēnu muižas ansambļa vēsturisko veidolu. Veikt izpēti par tās īpašuma konsolidācijas un kompleksas izmantošanas iespējām:

- ◆ Dabas lieguma apsaimniekošanas un informācijas centra izvietošana
- ◆ Tūrisma kompleksa izveidei
- ◆ Privatizācijai (ievērojot dabas lieguma dabas aizsardzības plāna prasības, sabiedrisko pieejamību un kultūras pieminekļu aizsardzības prasības)

Atbalsta pasākumi: noteikt valsts dotāciju 55% apjomā no rekonstrukcijas – būvdarbu izmaksām.

◆ 4.3.4. Karjeru apsaimniekošana un rekultivācija

82. Veikt Gāznieku un Tukuma karjeru rekultivāciju. Karjeru planēšana, apmežošana. Tukuma karjeram iespējama arī cita veida aktivitātes (piemēram dīķa izveidošana rekreācijas vajadzībām – pēc īpašnieka iniciatīvas)

83. Valsts mežu īpašumā esošā Jēkaupiņu grants karjera izmantošana atļauta līdz tā izsmelšanai. Jēkaupiņu karjera paplašināšana atļauta LVM 101. kvartāla 19., 24. un 27. nogabalos Pēc izmantošanas jānodrošina tā rekultivācija.

Pamatojums

Minētajā teritorijā nav konstatēti īpaši aizsargājami biotopi vai īpaši aizsargājamo savvaļas augu un dzīvnieku sugu dzīvotnes. Nogabali atrodas aizsargājamās teritorijas nomalē un tiem ir nozīme galvenokārt kā lieguma zonas buferjoslai.

Karjera paplašināšana ir būtiska teritorijas apsaimniekošanai un attīstībai – mežsaimniecības ceļu rekonstrukcijai un uzturēšanai, tai skaitā dabas aizsardzības pasākumu nodrošināšanai. Apkārtnē nav alternatīvu izmantojamu grants atradņu.

16. attēls. Nelikumīga atkritumu izgāšana Gāznieku karjerā

4.3.5. Izziņas un veselības taku un skatu punktu izveide

84. Izveidot taku pie Vormsātes pilskalna un Šķerveļa akmens, nodrošinot tās labiekārtošanu un uzraudzību. Plānojot taku, tā jāveido, lai neaizskartu Melnā stārķa ligzdu (skat. Emerald projekta materiālus)
85. Izveidot taku pie Ātrākalna; veidot un izkopt skatu punktus no Ātrākalna klintīm virzienā uz Ventmaļu un Gobdziņu mājām. Veidojot taku un skatu punktus, stingri jāievēro dabas pieminekļa aizsardzības noteikumi, jānodrošina, lai netiktu veikta darbības, kas var izraisīt tā bojājumus.
86. Veikt papildu izpēti par takas ierīkošanas iespējām no Vormsātu pilskalna līdz Šķerveļa ietekai Ventā

◆ 4.3.6. Telts vietu un ugunsкура vietu iekārtošana

Iekārtot telts vietas un ugunsкура vietas pie Ventas upes nodrošinot to apsaimniekošanu, t.sk. apkārtnes regulāru uzraudzību un sakopšanu.

Pamatojums:

Telts vietu un ugunsкура vietu ierīkošana sekmēs ekotūrisma (īpaši ūdenstūrisma) attīstību, kalpos kā papildu ienākumu avots zemes īpašniekiem un ļaus izvairīties no neorganizētas apmešanās radītiem zaudējumiem dabas videi.

Nosacījumi:

Telts vietas ierīkojamas, atbilstoši vides prasībām ieleju pļavu teritorijās, vietās, kur to ierīkošana uzsākta. Jaunas telšu vietas atļauts ierīkot tikai saskaņojot ar RVP, pašvaldībām un dabas lieguma apsaimniekošanas organizāciju, pēc tās izveidošanas. Nav pieļaujama telts vietu ierīkošana ģeoloģisko un ģeomorfoloģisko dabas pieminekļu teritorijās, nogāžu un gravu mežu teritorijās.

Piezīmes:

- ◆ Telts vietu un ugunsкура vietu iekārtošana daļēji ir uzsākta.
- ◆ Telts vietas iekļaujamas tūrisma maršrutu aprakstā.
- ◆ Uzstādāmas norādes zīmes

◆ 4.3.7. Balto stārķu ligzdu apsekošana un uzturēšana

Apsekot un nepieciešamības gadījumā nodrošināt ligzdošanai piemērotus apstākļus konstatētajās stārķu ligzdu vietās

- ◆ pie Lēnām
- ◆ pie Ketleru (Lēpnieku) atseguma
- ◆ pie Lēpjiem

4.4. Ieteikumi turpmākiem pasākumiem dabas aizsardzībai un teritorijas attīstībai

Individuālo noteikumu izstrāde un līgumu slēgšana ar zemes īpašniekiem

◆ 4.4.1. Dabas lieguma individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu izstrāde

Izstrādāt dabas lieguma Ventas un Šķerveļa ieleja individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus atbilstoši aizsardzības režīmam paredzot teritorijas dalījumu divās funkcionālajās zonās:

- ◆ lieguma režīma zona,
- ◆ ainavu aizsardzības režīma zona.

Teritorijas funkcionālā zonējuma shēma attēlota I pielikuma 12. shēmā, bet individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projekts – II pielikumā.

◆ 4.4.2. Līgumu slēgšana ar zemes īpašniekiem

Uzsākt līgumu slēgšanu ar zemes īpašniekiem (tiesiskajiem valdītājiem vai lietotājiem) saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 247 no 25.07.2000. un VARAM ieteikumiem Nr. 1 no 15.02.2001. atbilstoši aizsardzības režīmam un veicamajiem pasākumiem

Dabas lieguma paplašināšana, tā statusa maiņa vai jaunas aizsargājamas teritorijas veidošana

Veikt izpēti par dabas lieguma paplašināšanas iespējām vai jaunas aizsargājamas teritorijas izveidi, kurā iekļautos dabas liegums

◆ 4.4.3. Dabas lieguma teritorijas paplašināšana

Ievērojot to ka dabas vērtības, upju ielejām raksturīgie biotopi sastopami Dzeldas, Šķerveļa un Lētižas upju augšteču virzienā, ieteicams iekļaut īpaši aizsargājamajā dabas teritorijā šo upju ieleju posmus (skat. kartē)

◆ 4.4.4. Dabas lieguma pārveidošana par dabas parku

Ievērojot teritorijas kultūrvēsturisko nozīmi, izmantojamību rekreācijai un tūrisma attīstības potenciālu, ieteicams veikt izpēti par tās statusa maiņas iespējām, pārveidojot par dabas parku.

◆ 4. 4. 5. Jaunas īpaši aizsargājamās teritorijas izveide

Ievērojot dabas lieguma atrašanos plašākā ainaviski un kultūrvēsturiski nozīmīgā teritorijā ar plašu dabas vērtību klāstu, kultūras pieminekļiem un tūrisma potenciālu, ieteicams veidot plašāku aizsargājamu teritoriju.

Piezīme: ieteikumus var uzskatīt gan par alternatīvām, turpmāk īstenojot vismaz vienu no tiem, gan kā vienu, gan kā savstarpēji papildinošus pasākumus

4.5. Vides kvalitātes uzlabošanai izmantojamie finansu avoti

Finansu avoti Latvijā

Vides aizsardzības fonds, dibināšanas gads - 1996

Organizācijas struktūra: VARAM pakļauta iestāde, kuras darbību vada fonda padome.

Līdzekļu avots: Dabas resursu nodoklis

Mērķis: Uzkrāt papildus finansu līdzekļus vides aizsardzības pasākumu un projektu finansēšanai, nodrošināt šo līdzekļu mērķtiecīgu izlietošanu un projektu uzraudzību.

Fonda prioritātes ir:

- vides aizsardzība (ūdens un gaisa aizsardzība, atkritumu saimniecība, transporta problēmas, dabas aizsardzība un bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, vides un dabas resursu izpēte un novērtēšana);
- videi kaitīgu preču atkritumu savākšanas un pārstrādes subsidēšana,
- projektu kopfinansēšana,
- vides aizsardzības institūciju materiāli tehniskās bāzes nostiprināšana;
- vides izglītība (ekoloģiskā izglītošana un audzināšana, speciālistu sagatavošana),
- ārkārtas situācijas, avāriju seku likvidācija, vides sanācija un rehabilitācija
-

Pieteikuma iesniedzēji: Juridiskas un fiziskas personas

Finansējuma veids: Dāvinājumi

Līdzfinansējums: Fonds sedz 60-70% no projekta izmaksām

Kontaktadrese: Rīga, Pils ielā 13 17, 1.stāvs, tel.7214081

Latvijas Vides investīciju fonds, dibināšanas gads - 1997

Organizācijas struktūra:	Valsts bezpeļņas organizācija
Līdzekļu avots:	Vides aizsardzības fonda dotācijas, PHARE programma, citi līdzekļi
Mērķis:	Apvienot vietējos un ārvalstu naudas līdzekļus aizdevumu sniegšanai gan privātajiem, gan valsts sektora vides projektiem uz atvieglotiem noteikumiem
Atbalstāmās aktivitātes:	Projektiem jāuzlabo vides stāvoklis un jābūt saskaņā ar: - "Vides politikas plānu Latvijai"; - "Vides aizsardzības rīcības programmu"
Pieteikuma iesniedzēji:	Pašvaldības un privātais sektors
Finansējuma veids:	Aizdevumi
Līdzfinansējums:	Fonds sedz 20-50% no projekta izmaksām
Kontaktdrese:	Pils 17, 3.stāvs, Rīga, tel.7225644, 7225641, fakss 7225643
Zivju fonds, dibināšanas gads - 1995	
Organizācijas struktūra:	Fonda turētājs un rīkotājs ir Valsts zivsaimniecības pārvalde, pārvaldītājs - Fonda padome.
Līdzekļu avots:	Kompensāciju summas par zivju resursiem nodarītajiem zaudējumiem; 70% no soda naudas par zivju resursiem nodarītajiem zaudējumiem, pārkāpjot zveju regulējošos tiesību aktus; ieņēmumi no konfiscēto zvejas rīku, zvejas līdzekļu un nelikumīgi iegūto zivju realizācijas; maksa par zvejas tiesību nomu un izmantošanu; daļa no maksas par publisko ūdenstilpju nomu; zivsaimniecības attīstības mērķprogrammām piešķirtie budžeta līdzekļi; ziedojumi un citi ieņēmumi.
Mērķis:	Zivju atražošanas un aizsardzības pasākumu nodrošināšana, ar zivju resursu izpēti un piesārņojuma un saimnieciskās darbības ietekmes uz zivju resursiem izpēti saistītu zinātnisko pētījumu finansēšana
Pieteikuma iesniedzēji:	Fiziskas vai juridiskas personas

Finansējuma veids:	Dotācijas
Finansējuma apjoms:	Nav definēts
Līdzfinansējums:	Nav nepieciešams
Kontaktadrese:	Kr.Valdemāra 63, Rīga, LV-1010, tel. 7334651

Mērķdotācijas teritoriālpārveidošanai un attīstības projektu izstrādāšanai, piešķir no 1996.gada

Organizācijas struktūra:	Komisija mērķdotāciju piešķiršanai teritoriālpārveidošanai un attīstības projektu izstrādāšanai
Līdzekļu avots:	Dotācijas
Mērķis:	Atbalstīt un veicināt teritoriālpārveidojumu (nacionālas un starptautiskas nozīmes plānojumu, reģionu un īpaši aizsargājamu dabas un kultūrvēsturisko teritoriju plānojumu, rajonu plānojumu, pilsētu un pagastu ģenerālpārveidojumu), attīstības projektu izstrādāšanu
Pieteikuma iesniedzēji:	Pašvaldības
Finansējuma veids:	Dotācijas
Finansējuma apjoms:	7000 Ls vienam pagastam vai pilsētai, 15 000 Ls vienam rajonam vai republikas pilsētai.
Līdzfinansējums:	Pašvaldības finansējuma daļa ir 25% no kopējām projekta izmaksām
Kontaktadrese:	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, Peldu iela 25, Rīga

Pašvaldību kreditēšanas fonds, dibināšanas gads - 1996

Organizācijas struktūra:	Pašvaldību kreditēšanas fonda darba grupa un padome
Līdzekļu avots:	Starptautiskās rekonstrukcijas un attīstības bankas kredīts
Mērķis:	Mobilizēt finansu resursus un piedāvāt tos pašvaldībām ar mērķi veikt investīcijas

infrastrukturā projektos. Fonds ir papildus avots, lai finansētu saskaņā ar likumu "Par pašvaldībām" pašvaldību kompetencē esošos projektus

- Atbalstāmās aktivitātes:** Projekti šādās sfērās:
- enerģētika,
  - transports,
  - vide,
  - izglītība,
  - veselības aizsardzība,
  - sabiedriskās vajadzības un sociālā aprūpe
- Pieteikuma iesniedzēji:** Pašvaldība, pašvaldības uzņēmums. Fonds īpaši piemērots ir mazajām pašvaldībām, kurām nav pietiekošu administratīvo iemaņu un pieejas kapitāla tirgum
- Finansējuma veids:** Kredīts
- Finansējuma apjoms:** Minimālais kredīta apjoms 500 000 USD
- Kopfinansējums:** Fonda finansējuma daļa nedrīkst pārsniegt 80% no projekta kopējām izmaksām, vismaz 10% no projekta kopējām izmaksām jāsedz kredīta ņēmējam. Fonda finansējuma daļai jābūt robežās no 20-30% no pašvaldības tekošā gada budžeta ieņēmumu kopsummas, pie tam pastāv vairāki citi ierobežojumi attiecībā uz kredīta lielumu. Kredīta atmaksas periods ir 2-10 gadi
- Kontaktadrese:** Brīvības bulv. 55, Rīga, tel. 7013232, fakss 7013231

Reģionālais fonds, dibināšanas gads - 1997

- Organizācijas struktūra:** Valsts bezpeļņas organizācija valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Reģionu attīstība"
- Līdzekļu avots:** Valsts budžets; juridisko un fizisko personu mērķiemaksas un dāvinājumi; ārvalstu un starptautisko palīdzības institūciju kredīti; citi ienākumi
- Mērķis:** Paātrināt īpaši atbalstāmo reģionu attīstību un veicināt saimniecisko darbību tajos, nodrošināt papildu iespējas finansēt projektus, kuru īstenošana attiecīgajā teritorijā dod iespēju radīt jaunas darba vietas un sekmēt šīs teritorijas

iedzīvotāju dzīves līmeņa celšanos

Atbalstāmās aktivitātes: Ieguldījumi uzņēmuma statūtkapitālā; procentu maksājumi vai daļēji procentu maksājumi, kuri tiek sekmīgi izmantoti saskaņā ar iesniegto biznesa plānu un noteiktajos termiņos atmaksāti kredītiestādēm; vienreizējie maksājumi uzņēmumiem; ieguldījumi dotācijām palīglīdzekļos; daļēji - ieguldījumi reģionu vietējos attīstības fondos un šo reģionu attīstības programmu izstrādei; fonda darbības nodrošināšana. Atsevišķos gadījumos saskaņā ar ikreizēju Reģionālās padomes lēmumu no Fonda var izsniegt kredītus vai sniegt kredītgarantijas uzņēmumiem; kopīgi ar pašvaldībām finansēt reģiona infrastruktūras attīstību; finansēt pašvaldību organizētus uzņēmējdarbību veicinošus pasākumus (arī atalgot minēto pasākumu īstenošanai pieaicinātos speciālistus)

Pieteikuma iesniedzēji: Rajona attīstības padome, ja tāda nav izveidota - pašvaldība

Finansējuma veids: Dotācijas, kredīti

Līdzfinansējums: Atkarībā no līdzekļu izlietošanas veida

Kontaktadrese: Ekonomikas ministrija, Brīvības bulv. 55, Rīga

LR Ekonomikas ministrija, Valsts investīciju programma, dibināšanas gads - 1994

Organizācijas struktūra: Investīciju projektu kopums, kurš ir ietverts valdības apstiprinātā projektu sarakstā un kuram katru gadu tiek piešķirts vai plānots valsts finansējums no valsts finansu resursiem

Līdzekļu avots: Valsts pamatbudžets, ārvalstu aizņēmumi, citi resursi

Mērķis: Saskaņot infrastruktūras attīstībai nepieciešamo investīciju apjomus ar pieejamajiem iekšzemes un ārvalstu resursiem; nodrošināt finansējamo projektu atbilstību valdības un attiecīgo nozaru stratēģijai; paredzēt līdzekļus investīciju projektiem, kuru realizācijas rezultātā paredzams lielāks ieguvums valsts ekonomikā; paredzēt uzturēšanas izdevumus pēc investīciju projektu realizācijas; atspoguļot valsts prioritātes Valsts

investīciju programmā, informēt par tām potenciālos finansētājus un novirzīt piesaistītos resursus prioritārajām nozarēm; uzlabot investīciju projektu sagatavotības kvalitāti, ievērot vienotus termiņus, kuros notiek investīciju projektu sagatavošana, novērtēšana, realizācija un kontrole

Atbalstāmās aktivitātes: Ministriju investīciju projekti; pašvaldību investīciju projekti; nacionālās programmas ar ilgtermiņa finansējumu (vairāk kā 1 gads); tehniskās palīdzības programmas, kuras ir tieši saistītas ar valsts investīciju projektiem

Pieteikuma iesniedzēji: Budžeta un ārpusbudžeta institūcijas

Finansējuma veids: Valsts finansējums

Līdzfinansējums: Nav definēts

Kontaktdrese: Ekonomikas ministrija, Brīvības bulv. 55, Rīga, tel. 70131204, fakss 7013231

800+ Programma - Ūdens apgāde un notekūdeņu attīrīšana Latvijas mazpilsētās, dibināšanas gads - 1997

Organizācijas struktūra: Izveidota kā Nacionālās Baltijas jūras vides aizsardzības programmas apakšprogramma

Līdzekļu avots: Starptautiskās finansu aģentūras, valsts budžets, pašvaldību budžets, starptautiskās palīdzības aģentūras - donori, uzņēmuma resursi un privātie investori

Mērķis: Uzlabot ūdens kvalitāti Latvijas iekšējos ūdeņos un Baltijas jūrā, novērst ūdeņu ekosistēmu degradāciju un draudus cilvēku veselībai, uzlabot vides pārvaldes efektivitāti Latvijā visos pārvaldes līmeņos un uzlabot pakalpojumu līmeni ūdensapgādē un notekūdeņu attīrīšanā.

Programmas realizēšanas ietvaros pilsētās tiek izvērtētas un noteiktas esošās ūdensapgādes sistēmas problēmas un vājās vietas, veicot situācijas izpēti un inventarizāciju, tiek piedāvāts projekts kā potenciāls instruments konstatēto problēmu atrisināšanai vai mazināšanai

Kontaktdrese: Eksporta iela 5; Rīga, LV – 1010; Tel. 7320203

Eiropas Savienības fondi un programmas

Programma PHARE - Poland and Hungary Assistance for Restructuring of the Economy. Līdzekļi tiek piešķirti kā neatmaksājamā palīdzība - granti.

Pieejamās apakšprogrammas:

Ecos-Ouverture

- Mērķis:** Veicināt sadarbību starp vietējām un reģionālajām pašvaldībām ES valstīs, Centrālajā un Austrumeiropā, jaunajās neatkarīgajās valstīs
- Atbalstāmās aktivitātes:** Pārvaldes uzlabošana vietējā un reģionālajā līmenī, ekonomiskās attīstības veicināšana pašvaldībās, plānošana, vides aizsardzība, tai skaitā vides stāvokļa uzlabošana, enerģijas taupība, alternatīvo enerģijas avotu izmantošana
- Pieteikuma iesniedzēji:** Pašvaldības
- Partneri:** Jāpiesaista 3-7 partneri, no kuriem vismaz 2 ir jābūt no ES dalībvalstīm, vienam no trešās valsts, pusei ES ir jābūt no reģioniem, ko atbalsta strukturālie fondi
- Finansējuma apjoms:**
- Mikroprojektiem - līdz 50 000 ECU partnerim no PHARE valsts;
  - Lielajiem projektiem - no 50 000 līdz 100 000 ECU vienam partnerim no PHARE valsts, no 200 000 līdz 600 000 ECU partnerim no ES valsts
  -
- Kontaktdrese:** Fakss: +44 121 212 21 88, +32 2 295 01 38/39/40

ES PHARE/TACIS CBC projektu fonds.

1996.gadā Eiropas Komisija izveidoja PHARE Baltijas jūras reģiona Pārrobežo sadarbības

programmu, kas sastāv no diviem galvenajiem elementiem:

PHARE Baltijas jūras reģiona Pārrobežu sadarbības programma

- Mērķis:** Veicināt un finansēt projektus, kuri tiek realizēti uz ES robežas ar Centrālās un Austrumeiropas valstīm. Aktivitātes reģionālās attīstības jomā

---

	parasti tiek realizētas rajona vai apgabala struktūru līmenī
Atbalstāmās aktivitātes:	Transporta attīstība, vides kvalitātes uzlabošana, pakalpojumu un infrastruktūras attīstība, ekonomiskā un vietējā attīstība, cilvēkresursu attīstība
Partneri:	Projekti ir jārealizē sadarbībā ar ES pierobežu rajoniem un tiem jābūt ar pārrobežu ietekmi. Programmas ģeogrāfiskā telpa aptver visu Latvijas teritoriju
Līdzfinansējums:	PHARE finansējumam jābūt papildinātam ar kopfinansējumu
Kontaktdrese:	PHARE CBC programma, LR Finanšu ministrija, Smilšu iela 1, 402.istaba, Rīga, LV-1919, tel./fakss 7210352, 7280320

Baltijas projektu fonds,
projektus vērtē fonda galvenajā birojā Dānijā

Mērķis: Veicināt sadarbību vietējo un reģionālo pašvaldību līmenī starp Igauniju, Latviju, Lietuvu un Polijas piejūras rajoniem.

Fonds sastāv no trim elementiem:
- **I Baltijas mikro projektu fonds**

Mērķis: Palīdzēt pašvaldībām ar nelielu projektu darba pieredzi projekta priekšlikuma sagatavošanā un sadarbības partneru atrašanā.
Finansējuma apjoms: Atbalsts neliela mēroga projektiem ar ilgumu līdz 6 mēnešiem, maksimālais finansējums ir 10 000 ECU

- **II Baltijas mazo projektu fonds**

Partneri: Šī fonda ietvaros var veidot kopīgu projektu ar TACIS CBC mazo projektu fonda palīdzības saņēmējvalstu partneriem.

Finansējuma apjoms: Maksimālais finansējums ir 100 000 ECU un ilgums līdz 12 mēnešiem

Kopfinansējums: Fonds finansē līdz 80% projekta izmaksu

- **III PHARE/INTERREG fonds**

Atbalstāmās aktivitātes:	Projekti, kuri iesaista Igaunijas, Latvijas, Lietuvas un Polijas vietējās un reģionālās pašvaldības jau eksistējošos vai potenciālos INTERREG projektos
Partneri:	Pamatpartneris no INTERREG reģiona
Finansējuma apjoms:	No 100 000 līdz 300 000 ECU. Fonds sedz tikai Centrālās un Austrumeiropas partnera izdevumus, projekta ilgums līdz 18 mēnešiem
Kontaktdrese:	PHARE/TACIS CBC Project Facility, Meistaru iela 1/3, 4.st., Rīga, LV-1050, tel. 72144 10, fakss 7214412

LIFE Nature

Mērķis:	Veicināt apdraudēto sugu un dabiskās vides aizsardzību. Ieviest direktīvu par savvaļas putnu aizsardzību ("Birds" 79/409/EEC) un direktīvu par dabas, savvaļas floras un faunas aizsardzību ("Habitats" 92/43/EEC), kā arī par Natura 2000 Eiropas tīkla izveidošanu.
Atbalstāmās aktivitātes:	Projekti, kas vērsti uz Putnu vai Biotopu direktīvu noteiktajām prioritātēm un atbilst programmas kritērijiem
Pieteikuma iesniedzēji:	Visas ES un to kandidātvalstu, kas piedalās LIFE Programmā, fiziskās un juridiskās personām.
Finansējuma apjoms:	50%, izņēmuma gadījumā – 75% no projekta apjoma. Minimālais projekta budžets – 500 000 EUR

5. plāna īstenošana un atjaunošana

Plāna īstenošana un uzraudzība (monitorings)

Dabas lieguma "Ventas un Šķerveļa ieleja" dabas aizsardzības plāns ir izstrādāts piecu gadu periodam (2002. – 2007.).

Dabas aizsardzības plāna īstenošana ir atkarīga no pašvaldību, valsts institūciju, kā arī iedzīvotāju un zemes īpašnieku saskaņotas darbības nosprausto mērķu sasniegšanā.

Lai nodrošinātu nosprausto mērķu sasniegšanu un pasākumu izpildi, nepieciešams veikt tā nepārtrauktu uzraudzību un korekcijas. Lai sekmētu plāna

Īstenošanu (ieviešanu) un uzraudzību, ieteicams izveidot plāna īstenošanas un monitoringa grupu ar pašvaldību, VARAM vai RVP deleģētiem pārstāvjiem un zemes īpašniekiem, kā arī vietējās sabiedrības pārstāvjiem un nepieciešamības gadījumā – pieaicinātiem speciālistiem. Atbildību par plāna īstenošanas un monitoringa grupas izveidi uzņemas Skrundas pilsētas ar l.t., Nīkrāces un Pampāļu pagastu pašvaldības, kontroli veic Liepājas RVP.

Grupas uzdevumos ietilpst plānā noteikto pasākumu izpildes kontrole, korekcijas un jaunu uzdevumu izvirzīšana atbilstoši nospraustajiem mērķiem. Plāna īstenošanas un monitoringa grupai jāprecizē pasākumu izpildes laiks un jāstādā darbības kalendārais grafiks.

Dabas aizsardzības plāna realizēšanas gaita tiek pārskatīta reizi gadā. Plāna realizāciju un tā darbības pārskatīšanu kontrolē Liepājas reģionālās vides pārvaldes Kuldīgas teritoriālā daļa.

Plāna atjaunošanas kārtība

Plāna atjaunošana ir veicama 2007. gadā.

Dabas aizsardzības plāns regulāri ir jāpapildina ar jaunāko informāciju par zemes lietotājiem vai īpašniekiem. Zemes pārdošanas gadījumā reģionālajai vides pārvaldei ir jāslēdz jauns līgums ar zemes īpašnieku par teritorijas apsaimniekošanas formu un tajā veicamajiem apsaimniekošanas pasākumiem.

Izmantotie avoti

Literatūra

Ainavu aizsardzība. 2000. Nozares pārskats rajona plānojuma izstrādāšanai. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. Rīga. 91.lpp.

Bells S., Nikodemus O. 2000. Meža ainavas plānošanai un dizainam. Rokasgrāmata. Valsts mežu dienests. LTS International Ltd. Rīga. 75.lpp

Biotopu rokasgrāmata. 2000. Latvijā sastopamie Eiropas Padomes 1992.gada 21.maija direktīvas "Par dabīgo biotopu, savvaļas augu un dzīvnieku sugu aizsardzību". Latvijas Dabas fonds. Rīga 2000

Dabas aizsardzība. Nozares pārskats rajona plānojuma izstrādāšanai". VARAM, 2000

DARUDECD, LDF, LOB, LVA. EMERALD projekts. Instrukcija īpaši aizsargājamo teritoriju apsekošanai. Rīga, 2001.

Derīgie izrakteņi. Nozares pārskats rajona plānojuma izstrādāšanai". VARAM, Rīga,1999.g.

Kultūras mantojuma aizsardzība un saglabāšana. Nozares pārskats rajona plānojuma izstrādāšanai. VARAM, 1999Tūrisma nozares attīstība. Nozares pārskats rajona plānojuma izstrādāšanai". VARAM, 1999

Latvijas daba. enciklopēdija. 1. – 6. sēj.

Melluma A. Latvijas PSR aizsargājamās dabas teritorijas. R., Zinātne, 1979.

Nikodemus O. 2001. Ainavu plānošana, apsaimniekošana un aizsardzība lauku pašvaldībās. Metodiskais materiāls. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. Rīga.

Saltupe B., Eberhards G. Akmeņi un dižakmeņi. R., Zinātne, 1981

Piezīme: izmantotie likumdošanas akti norādīti 1.5. nodaļā

Kartogrāfiskais materiāls

Valsts zemes dienesta Latvijas satelītkarte M: 1:50 000 (2000)

Ortofototēli M: 1:10 000 (1995)

Valsts zemes dienesta nekustamā īpašuma kadastra pārskata karte dabas lieguma "Ventas un Šķerveļa ielejas" teritorijai M: 1:10000 (01.11.2001.)

Latvijas mērniecības departamenta kadastra karte Nīkrāces pagasta teritorijai M 1 : 5000 (1939)

Latvijas PSR Valsts agrorūpnieciskās komiteja. Latvijas Valsts zemes ierīcības projektēšanas institūts "Zemesprojekts":

- Saldus rajona Pampāļu ciema kolhoza "Pampāļi" plāna 2. lapa M 1 : 10 000 (1989)
- Kuldīgas rajona Nīkrāces pagasta plāna 1. un 3. lapa M 1 : 10 000 (1989)
- Kuldīgas rajona Skrundas ciemata padomes kopsaimniecības "Avots" plāns M 1 : 10 000 (1989)

Citi avoti

Nīkrāces pagasta pašvaldības apkopotā informācija par Nīkrāces pagasta dabas un kultūrvēsturisko mantojumu.

EMERALD projekta "Īpaši aizsargājamo teritoriju apsekošana" darba materiāli no dabas lieguma "Ventas un Šķerveļa ielejas" teritorijas apsekošanas (2001).